

Ἡ αἰτία τῆς ἐκκλησιαστικῆς κρίσης στήν Οὐκρανία καί τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία

Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἀγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Ἀπό πολλά χρόνια παρακολουθῶ προσεκτικά τήν ἐκκλησιαστική κρίση πού ὑπάρχει στήν Οὐκρανία πού ἐπεκτάθηκε σέ ὅλη τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέ ἀπρόβλεπτες συνέπειες, ὅπως φαίνονται μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου καί ἔγραψα διάφορα κείμενα, τά ὁποῖα συμπεριλήφθηκαν στό βιβλίο μου μέ τίτλο «Τό συνοδικό καί ιεραρχικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, μέ ἀναφορά στό οὐκρανικό ζήτημα», τό ὁποῖο ἐξεδόθη τό 2019.

Βασικά θέματα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἦταν τά ἐκκλησιολογικά ζητήματα, ὅπως τί εἶναι τό συνοδικό καί ιεραρχικό πολίτευμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τί εἶναι τό Πρωτεῖο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τί εἶναι ὁ θεσμός τῆς Αὐτοκεφαλίας στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τί εἶναι ἡ Ἀποστολική Παράδοση καί Ἀποστολική Διαδοχή στό μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας, πῶς λειτουργεῖ ὁ θεσμός τῆς Πενταρχίας, καί θέματα πού σχετίζονται μέ τήν θεωρία τῆς Τρίτης Ρώμης. Στό τέλος ἐτέθη καί μιά πρόταση γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ οὐκρανικοῦ ζητήματος.

Ἀπό τότε μέχρι σήμερα ἡ Ρωσία, τόσο ἐκκλησιαστικά ὅσο καί πολιτικά, ἀποδίδει, μέ διάφορες δηλώσεις τῶν ἐκπροσώπων της, εὐθύνες στόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη γιά τήν χορήγηση Αὐτοκεφαλίας σέ δύο σχισματικές Ὅμαδες, μέ τήν παρέμβαση καί τήν πίεση τῆς Ἀμερικανικῆς Πολιτικῆς. Μέ ἀφορμή αὐτήν τήν ἐκτίμηση προβαίνει σέ διάφορες ἐνέργειες πού ὑπονομεύουν τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Προσπάθησα νά ἐρευνήσω τό θέμα αὐτό καί νά δῶ τήν ἱστορία του, στό γιατί ἔφθασε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης νά δώσει τήν αὐτοκεφαλία στήν Οὐκρανία καί ποιά εἶναι ἡ εὐθύνη τῶν Ἀμερικανῶν ἢ τῶν Ρώσων στήν ὑπόθεση αὕτη.

Ἐπειδὴ ἤθελα νά δῶ τήν ὅλη ἱστορία τοῦ θέματος, δέν θέλησα νά ἀσχοληθῶ ἀπλῶς μέ διάφορες δηλώσεις, οὔτε νά γράψω «ἐκθέσεις» μέ βερμπαλισμούς καί «ἐξυπνες» ιδέες, ἀλλά νά μελετήσω τά Πρακτικά τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων καί τῶν Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν μέχρι τό 2019 πού χορηγήθηκε ἡ Αὐτοκεφαλία στήν Οὐκρανία ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Ἡ μελέτη αὕτη τῶν Πρακτικῶν τῶν Διορθοδόξων Συζητήσεων ὑπό τήν Προεδρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τήν παρουσία Ἐκπροσώπων ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τῆς Ρωσίας **ἐπεκτάθηκε σέ πάνω ἀπό 1.500 σελίδες.**

Ἀπό τήν ἀνάγνωση τῶν Πρακτικῶν τῶν Διορθοδόξων Συναντήσεων στίς ὁποῖες συζητήσαν καί τό θέμα τῆς χορηγήσεως τῆς Αὐτοκεφαλίας σέ μιά Ἐκκλησία πού τό ζητᾶ, ἐξάγονται μερικά συμπεράσματα.

Κατ' ἀρχάς ὅτι στήν Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή πού ἔγινε ἀπό 7^η ὡς 13^η Νοεμβρίου 1993, ὕστερα ἀπό ἀπόφαση τῶν δύο Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων (Α' τό 1976 καί τῆς Γ' τό 1986) συζητήθηκε τό θέμα καί ἀποφασίσθηκε νά

χορηγῆται ἡ Αὐτοκεφαλία ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὕστερα ἀπὸ πρόταση τῆς Μητέρας Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ ἀποσπασθῇ ἡ συγκεκριμένη Ἐκκλησία, καὶ ἀπὸ Πανορθόδοξη συναίνεση, ἀλλὰ παραπέμφθηκε τὸ θέμα στὴν ἐπομένη Διορθόδοξη Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ προκειμένου νὰ ἀποφασίσῃ γιὰ τὸν τρόπο ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας, καὶ γιὰ τὸ περιεχόμενό του. Ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ ὑποχώρηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ δίδεται τὸ Αὐτοκέφαλο σὲ μιὰ Ἐκκλησία μὲ συνοδικὸ τρόπο, ἐνῶ μέχρι τότε ἐδίδετο μόνον ἀπὸ Αὐτό, δηλαδὴ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Στὴν συνέχεια στὶς ἐπόμενες Διορθόδοξες Προπαρασκευαστικὲς Ἐπιτροπὲς μέχρι τὴν Σύναξη τῶν Προκαθημένων, πού ἔγινε στὸ Σαμπεζύ τῆς Γενεύης τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2016, ὑπῆρξε διαφωνία ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας καὶ δὲν συμφωνήθηκε ὁμοφώνως ὁ τρόπος ὑπογραφῆς τῆς χορηγήσεως τῆς Αὐτοκεφαλίας.

Συγκεκριμένα, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο δέχθηκε τὴν πρόταση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχίας καὶ Σλοβακίας νὰ ὑπογράφεται ὁ τόμος τῆς Αὐτοκεφαλίας ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη μὲ τὸ «ἀποφαίνεται» καὶ τοὺς ἄλλους Προκαθημένους μὲ τὸ «συναποφαίνεται», ὁ καθένας, ὅπως εἶχε γίνῃ καὶ στὸν Τόμο τῆς Αὐτοκεφαλίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὅμως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας δὲν τὸ ἀποδέχθηκε, προτείνοντας νὰ ὑπογράφουν ὅλες οἱ Ἐκκλησίες, χωρὶς καμία ἔνδειξη, δηλαδὴ νὰ μὴν γράφεται τὸ «ἀποφαίνεται» καὶ «συναποφαίνεται».

Αὐτὸ τὸ ἔκανε ἐπειδὴ δὲν ἀναγνώριζε ἐν τοῖς πράγμασιν, τὴν διακεκριμένη θέση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὸ συνοδικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως φάνηκε στὶς συζητήσεις πού ἔγιναν. Φυσικά, δὲν συζητήθηκε καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας, πού θὰ περιεῖχε τοὺς ὅρους καὶ τίς προϋποθέσεις μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ἐχορηγεῖτο τὸ Αὐτοκέφαλο. Ὅποτε, ἡ ἀπόφαση τοῦ Νοεμβρίου 1993 παρέμεινε ὡς ἓνα «κείμενο ἐργασίας».

Ἀκόμη, ἡ ἀνάγνωση τῶν Πρακτικῶν δείχνει καθαρά τὸ πρόβλημα τοῦ ἔθνο-φυλετισμοῦ πού ταλαιπωρεῖ, ὡς μὴ ὄφελε, τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡγεμονικὴ τάση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Μέσα σὲ αὐτές τίς δυσκολίες τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο προσπαθεῖ μὲ πολὺ κόπο νὰ ἐξασκήσῃ τὴν διακονικὴ Προεδρία, πού προσδιορίσθηκε ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τὴν μετέπειτα διαχρονικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔτσι, ἀπὸ τὸ ἔτος 1993 **(29 χρόνια μέχρι σήμερα)** ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας δημιουργοῦσε διάφορα προβλήματα, ὅπως φαίνεται καθαρά στὰ Πρακτικὰ τῶν Συνεδριάσεων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἓνα μέρος τῶν ὁποίων θὰ παρατεθῇ στὸ κείμενο πού συντάξα καὶ δημοσιεύεται πιὸ κάτω.

Ἐπομένως, ἡ εὐθύνη τῆς μὴ ἐπιλύσεως τῆς χορηγήσεως τῆς Αὐτοκεφαλίας σὲ μιὰ Ἐκκλησία μὲ συνοδικὸ τρόπο ἀποδίδεται στὴν τακτικὴ τῆς Ρωσικῆς πλευρᾶς, καὶ ὄχι σὲ ὁψιμες ἔξωθεν πολιτικὲς ἐπεμβάσεις. Ἄλλωστε, αὐτὸ τὸ ὁμολόγησε ἐν μέρει καὶ ὁ

υπεύθυνος στους διαλόγους αυτούς από την Έκκλησία της Ρωσίας, όπως θά φανή πιο κάτω.

Η σύνταξη του κειμένου που ακολουθεί έγινε στην προοπτική να αναζητήσω μέσα από την ανάγνωση των Πρακτικών των Ορθοδόξων Διασκέψεων τον λόγο για το ποιος ευθύνεται που ναυάγησε ή ληφθείσα απόφαση να χορηγηθεί το Αυτόκεφαλο σε μία Έκκλησία με συνοδικό τρόπο, ποιά είναι ή αιτία της εκκλησιαστικής κρίσης που έχει συνέπειες μέχρι τις ημέρες μας, με την άμυδρά ελπίδα να γίνη ή αναγνώριση των λαθών για να επέλθη ή ενότητα μεταξύ των Ορθοδόξων Έκκλησιών, ώστε να αποφευχθούν οι σχισματικές τάσεις. Αν δεν γίνει ή αναγνώριση των λαθών δεν θά επέλθη ή πολυπόθητη ενότητα.

Στήν συνέχεια παρατίθεται ο καρπός της έρευνάς μου αυτής.

Οι εκκλησιαστικές ευθύνες για την Ουκρανία, εκ των πρακτικών

του Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Αγίου Βλασίου Ιεροθέου

Παρακολουθώ όλο αυτό τό διάστημα την εκκλησιαστική κρίση που προέκυψε μεταξύ των δύο Έκκλησιών, του Οικουμενικού Πατριαρχείου καί της Έκκλησίας της Ρωσίας, για την Ουκρανία, πράγμα που επηρεάζει τις σχέσεις μεταξύ όλων των Ορθοδόξων Έκκλησιών.

Είναι γνωστή ή αγάπη μου στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, τό οποίο πολλές φορές επισκέφθηκα, καί μάλιστα προσκλήθηκα να όμιλήσω στην Βιβλιοθήκη του, παρόντος του Οικουμενικού Πατριάρχου. Όπως, επίσης, αγαπώ την Έκκλησία της Ρωσίας, την όποια επισκέφθηκα καί στην Μόσχα καί στην Πετρούπολη, όπου όμιλησα, ύστερα από προσκλήσεις των εκκλησιαστικών αρχών, σε Όρθόδοξες Θεολογικές Σχολές καί σε Πανεπιστήμια για θεολογικά θέματα που μου δόθηκαν για έπεξεργασία, καί έγιναν ευρύτατες συζητήσεις μεταξύ Καθηγητών καί φοιτητών. Μάλιστα, εκδόθηκαν στην Ρωσική γλώσσα διάφορα βιβλία μου με ευρύτατη κυκλοφορία.

Επί πλέον γνωρίζομαστε με τον Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα, από τότε που καί οι δύο ήμαστε Ιερομόναχοι καί συναντηθήκαμε στην Ιερά Μονή Ίβήρων του Αγίου Όρους, τό Καλοκαίρι του 1992, όταν εκείνος για πρώτη φορά, νέος στην ηλικία, επισκέφθηκε τό Άγιον Όρος, μόλις αποφοίτησε από την Θεολογική Σχολή, όμιλούσε ώραϊα ελληνικά καί συζητήσαμε για τά μελλοντικά σχέδιά του καί μετά είχαμε σχετική αλληλογραφία, καθώς επίσης είχαμε συναντηθῆ στην Αθήνα καί στην Αγγλία.

Τά γράφω αυτά εισαγωγικά για να δείξω την αγάπη μου στις δύο αυτές Έκκλησίες με την μαρτυρική ιστορία, αλλά καί την στενοχώρια μου για την κατάσταση

πού δημιουργήθηκε μεταξύ τους με άφορμή την χορήγηση της αυτοκεφαλίας στην Ουκρανία από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Ίδιαίτερα αντέδρασε στο θέμα αυτό η Έκκλησία της Ρωσίας και διέγραψε από τά Δίπτυχα την μνημόνευση του ονόματος του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου. Στην συνέχεια διέγραψε και άλλους Προκαθημένους (Άλεξανδρείας, Κύπρου, Ελλάδος), οι οποίοι αποδέχθηκαν την απόφαση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, χωρίς όμως παράλληλα αυτές οι Έκκλησίες να διαγράψουν από τά Δίπτυχα την μνημόνευση του ονόματος του Πατριάρχου Ρωσίας κ. Κυρίλλου.

Στό παρόν κείμενο θα έρμηνεύσω μία πτυχή του θέματος αυτού, που σχετίζεται με την πολυχρόνια συζήτηση μεταξύ των Όρθοδόξων Εκκλησιών για την χορήγηση Αυτόκεφαλίας σε μία Έκκλησία με Συνοδικό τρόπο και να τονίσω την ευθύνη της εκκλησιαστικής ρωσικής πολιτικής για την μη επίτευξη συμφωνίας για το θέμα αυτό.

Αν η Έκκλησία της Ρωσίας συμφωνούσε για το κείμενο της χορηγήσεως της Αυτόκεφαλίας σε μία Έκκλησία με συνοδικό τρόπο, τότε θα συμφωνούσαν από κοινού όλες οι Έκκλησίες για τον Τόμο Αυτόκεφαλίας και στην Ουκρανία, και θα συμφωνούσαν συνοδικώς για τον τρόπο επιλύσεως και των κανονικών ζητημάτων στην περιοχή αυτή.

Έρωτήματα προς διερεύνηση

Συχνά το Υπουργείο Έξωτερικών της Ρωσίας δηλώνει ότι η χορήγηση του Τόμου Αυτόκεφαλίας στην Ουκρανία ήταν αποτέλεσμα έπιβολής των ΗΠΑ, χάριν γεωπολιτικών σκοπιμοτήτων.

Πρίν λίγο καιρό, ο Υπουργός Έξωτερικών της Ρωσίας κ. Σεργκέϊ Λαβρόφ δήλωσε για το θέμα αυτό: «Οι ενέργειες του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως είναι αποτέλεσμα της χειραγώγησης από την Ουάσινγκτον και δεν έχουν καμία σχέση με τά ιδανικά της Όρθοδοξίας». «Όλοι μας ξέρουμε καλά πώς δημιουργήθηκε η "Αυτόκεφαλη Έκκλησία της Ουκρανίας"». «Δέν πρόκειται απλώς για μία πρωτοβουλία του Πατριάρχη Βαρθολομαίου. Επιβλήθηκε άμεσα από τίς Η.Π.Α. που ουσιαστικά δέν τό κρύβουν κ'άν» (Σεργκέϊ Λαβρόφ, συνέντευξη στο «Ρωσία 24», Romfea 25-7-2021, ώρα 10.25'). Περίπου τέτοιες δηλώσεις επαναλαμβάνονται.

Δυστυχώς, όπως απέδειξε ή ιστορία, για θέματα που άφοροϋν τίς κατά τόπους Έκκλησίες άναμειγνϋονται οι διπλωματίες των διαφόρων Κρατών, και δέν έννοϋ μόνον των ΗΠΑ, αλλά και της Ρωσίας και άλλων ένδιαφερομένων Κρατών. Επίσης, δυστυχώς, τά έκκλησιαστικά θέματα έντάσσονται μέσα στίς γεωπολιτικές στρατηγικές

Γιά παράδειγμα, πρόσφατα ο Υπουργός Έξωτερικών της Ρωσίας άπένειμε στον Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ίλαρίωνα τό παράσημο «για την άλληλεπίδραση», μέ

άφορμή τήν επέτειο τών γενεθλίων του καί τήν επέτειο από τήν ίδρυση τοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας.

Στήν συνάντηση αὐτή ὁ Ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας αἰτιολόγησε τήν ἀπονομή τοῦ παρασήμου γιά τήν ἀναγνώριση τῆς συμβολῆς του, ὅπως εἶπε, «στήν ἀνάπτυξη σχέσεων μέ συμπατριῶτες τοῦ ἐξωτερικοῦ, στήν προάσπιση τῶν παραδοσιακῶν πνευματικῶν καί ἠθικῶν ἀξιῶν τῶν πολυεθνικῶν λαῶν τῆς Ρωσικῆς Ὁμοσπονδίας, καί, σέ συνεργασία μέ τήν διπλωματία μας, ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῆς χώρας σέ διάφορες πλατφόρμες μεταξύ ἄλλων μέσω τοῦ ΟΗΕ, τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καί ἄλλων πολυμελῶν ὀργανισμῶν».

Ἀπαντώντας ὁ Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ἰλαρίων ὑπογράμμισε τήν σημασία τῶν σχέσεων μεταξύ τοῦ Ρωσικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν καί τοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας. Μεταξύ ἄλλων εἶπε ὅτι «οἱ προκλήσεις εἶναι κοινές γιά ἐμάς», ἔχουμε τήν εὐκαιρία «νά συγχρονίζουμε τά ρολόγια μας», «ὑπάρχει μηχανισμός διαβούλευσης, λειτουργεῖ ὁμάδα ἐργασίας μεταξύ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσικῆς Ὁμοσπονδίας καί τοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων».

Πάντως, ἀπαιτεῖται μεγάλη νηφαλιότητα, ψυχραιμία, διάκριση, καί ἀποφασιστικότητα γιά νά μήν ἐμπλέκωνται τά γεωστρατηγικά σχέδια μέσα στίς Ἐκκλησιαστικές ὑποθέσεις.

Ὅμως, στήν περίπτωση τῆς χορηγήσεως Αὐτοκεφαλίας στήν Οὐκρανία διαφοροποιεῖται τό θέμα, ἀφοῦ τό γεγονός εἶναι ὅτι μέχρι τόν 20ό αἰῶνα ἡ χορήγηση τῆς Αὐτοκεφαλίας σέ μιά τοπική Ἐκκλησία χορηγοῦνταν ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ὕστερα ἀπό αἴτηση τῆς συγκεκριμένης Ἐκκλησίας ἢ τοῦ Κράτους. Ἔτσι, ἐκδόθηκαν Τόμοι Αὐτοκεφαλίας καί Πατριαρχικῆς τιμῆς σέ ἑννέα Ἐκκλησίες, καί στό Πατριαρχεῖο Μόσχας, πού ἀναγνωρίζονταν στήν συνέχεια ἀπό τίς ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὕστερα, δυστυχῶς, ἀπό πολιτικές πιέσεις.

Παρά ταῦτα, τόν 20ό αἰῶνα ἀποφασίσθηκε νά προσδιορισθῇ ἐπακριβέστερα ὁ τρόπος χορηγήσεως τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας, ὥστε νά χορηγῆται ὕστερα ἀπό πανορθόδοξη συναίνεση. Πρός τόν σκοπό αὐτό καταρτίσθηκε τό σχετικό κείμενο, ἀλλά δέν προχώρησε γιατί δέν ὑπῆρξε συμφωνία ἀπό πλευρᾶς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καί τῶν Ἐκκλησιῶν πού τήν ἀκολουθοῦσαν στόν τρόπο τῆς ὑπογραφῆς, ὅπως θά ἐξηγήσω στήν συνέχεια, καί ὄχι γιατί ἐπενέβη ἡ Ἀμερικανική πολιτική.

Αὐτό φανερώνει ὅτι ἡ ὅλη διαδικασία τῆς χορηγήσεως τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας στήν Οὐκρανία ἐγινε ὕστερα ἀπό λάθη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.

Ἡ ἴδια ἡ Ρωσική Ἐκκλησία ἀναγνώρισε τελευταῖα ὅτι ἦταν δικό της λάθος τό ὅτι τό κείμενο τῆς Αὐτοκεφαλίας δέν συμπεριλήφθηκε στήν θεματολογία τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου στήν Ἀκαδημία στό Κολυμπάρι τῆς Κρήτης. Σέ συνέντευξη πού ἔδωσε ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνοδικοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων

τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίων στό Πρακτορεῖο Ἐκκλησιαστικῶν Εἰδήσεων Romfea gr (26-01-2021, ὥρα 12.06), μεταξύ ἄλλων εἶπε:

«Τό θέμα τοῦ αὐτοκεφάλου συζητήθηκε πολλάκις κατά τήν διάρκεια τῆς προσυνοδικῆς διαδικασίας καί ἰδιαίτερα κατά τίς συνεδριάσεις τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τό 1993, τό 2009 καί 2011.

Τό κείμενο τοῦ ἐγγράφου "Τό αὐτοκέφαλο καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ" εἶχε σχεδόν συμφωνηθεῖ. Ὅλες οἱ Ἐκκλησίες διά τῶν ἀντιπροσώπων τους συμφώνησαν ὅτι ἡ ἀπονομή τῆς αὐτοκεφαλίας στό ἐξῆς θά εἶναι ἐφικτή μόνον κατόπιν ἐγκρίσεως ὅλων τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν καί ὄχι κατόπιν μονοπροσώπου ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Υπολοιπόταν μόνον νά συμφωνηθεῖ κατά ποιόν τρόπον θά τοποθετηθοῦν οἱ ὑπογραφές στόν τόμο τῆς αὐτοκεφαλίας, ἀλλά δέν κατέστη δυνατό νά ἐπιτευχθεῖ συμφωνία ἐπὶ τοῦ θέματος.

Καί τί συνέβη τότε; Τόν Ἀπρίλιο τοῦ 2011 ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἀπέστειλε στίς κατά τόπους Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες ἐπιστολή μέ τήν πρόταση νά ἀποσυρθεῖ ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τό θέμα τῆς αὐτοκεφαλίας καί νά συγκληθεῖ ἡ Πανορθόδοξη Σύνοδος. Ἡ Ρωσική Ἐκκλησία ἀποδέχθηκε ἐκείνη τήν πρόταση καί αὐτό ἦταν τό μεγάλο λάθος της» (Συνέντευξη Προέδρου τοῦ Συνοδικοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας Σεβ. Μητροπολίτου Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίωνος στό Πρακτορεῖο Ἐκκλησιαστικῶν Εἰδήσεων Romfea. gr 26-01-2021, ὥρα 12.06).

Ὅμως ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰλαρίων παραμένει στήν ἐπιστολή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τό 2011 καί παραθεωρεῖ ὅλη τήν ἱστορία τοῦ θέματος καί, κυρίως, τί προηγήθηκε τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, μάλιστα δέ κατά τήν Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης μεταξύ 21 καί 27 Φεβρουαρίου 2011, ὅπου φαίνονται οἱ μεγάλες εὐθύνες της.

Θεωρῶ, λοιπόν, ὅτι δέν πρόκειται ἀπλῶς γιά πιέσεις πού ἀσκήθηκαν ἀπό τήν Ἀμερικανική πολιτική, οὔτε γιά πρόθεση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νά «πλήξη» τήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, ἀλλά γιά λάθος τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς, ἰδίως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.

Ἄν τό κείμενο αὐτό γιά τήν χορήγηση τῆς Αὐτοκεφαλίας πού εἶχε ὁλοκληρωθῇ, ἀποφασίζοταν στίς Προσυνοδικές Πανορθόδοξες Διασκέψεις καί τελικά ψηφίζοταν στήν Σύνοδο τοῦ Κολυμπαρίου τῆς Κρήτης, δέν θά ὑπῆρχε σήμερα τό πρόβλημα τῆς Οὐκρανίας. Ἐφ' ὅσον, ὅμως, δέν προωθήθηκε στήν Σύνοδο τῆς Κρήτης γιά ἀπόφαση, μέ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καί σέ συνδυασμό καί μέ ἄλλα λάθη τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, μετά τήν Σύνοδο στό Κολυμπάρι τῆς Κρήτης, ἐπανῆλθε ὁ

προηγούμενος τρόπος χορηγήσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Πρόσφατα ὁ Πατριάρχης Μόσχας κ. Κύριλλος σέ ὁμιλία του στό Συνέδριο πού διοργάνωσε τὸ Πατριαρχεῖο Μόσχας στὴν Μόσχα (16-17 Σεπτεμβρίου 2021) μὲ θέμα «Παγκόσμια Ὁρθοδοξία: πρωτεῖο καὶ συνοδικότητα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας», ἀναφέρθηκε στό θέμα αὐτό.

Στό δελτίο τύπου πού ἐξέδωσε τὸ Πατριαρχεῖο Μόσχας καὶ δημοσιεύεται στὴν ἐπίσημη ἱστοσελίδα του διαλαμβάνονται τὰ ἑξῆς:

«Ο Πατριάρχης Μόσχας καὶ Πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ὑπενθύμισε ὅτι κατὰ τὸ στάδιο προετοιμασίας τῆς Πανορθόδοξου Συνόδου, ἡ ὁποία τελικῶς δέν συνήλθε, ἐπιτεύχθηκε ἡ καταρχὴν ἀπόφαση ὅτι τὸ αὐτοκέφαλο ἐφεξῆς δύναται νὰ παραχωρεῖται μόνον κατόπιν συμφωνίας ὅλων τῶν κοινῶς ἀναγνωρισμένων κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐντούτοις, κατὰ παράκληση τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἐν λόγω θέμα ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὴν ἡμερήσια διάταξη. Καί μετὰ τὴ διάσκεψη δέκα κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὴν Κρήτη τὸ 2016 τὸ θέμα αὐτό ἐτάφη ὀριστικά, ὅλες οἱ προηγουμένως ἐπιτευχθεῖσες συμφωνίες μηδενίστηκαν καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀνακοίνωσε τὸ δῆθεν ἀποστολοπαράδοτο δικαίωμα νὰ χορηγεῖ σέ ὅποιονδήποτε ὁ ἴδιος ἀποφασίσει τὸ αὐτοκέφαλο μονομερῶς καὶ ἄνευ συμφωνίας τῶν ἄλλων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν»

Ὅμως ὁ «Ὁρθόδοξος Τύπος» μετέφρασε καὶ δημοσίευσε στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα τὴν ἴδια τὴν ὁμιλία τοῦ Πατριάρχου Μόσχας, καὶ στό θέμα πού μᾶς ἀπασχολεῖ εἶπε ἐπὶ λέξει:

«Κατὰ τὸ στάδιο προετοιμασίας τῆς Πανορθόδοξου Συνόδου, ἡ ὁποία τελικῶς δέν συνήλθε, ἐπιτεύχθηκε μεταξύ τῶν Τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἡ καταρχὴν ἀπόφαση ὅτι τὸ αὐτοκέφαλο ἐφεξῆς δύναται νὰ παραχωρεῖται μόνον κατόπιν συμφωνίας ὅλων τῶν κοινῶς ἀναγνωρισμένων κατὰ τόπους ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Καταλήξαμε σέ αὐτὴ τὴ συμφωνία σέ μία συνάντηση στό Σαμπεζύ καὶ λήφθηκε αὐτὴ ἡ ἀπόφαση μὲ ἐνθουσιασμό ἀκριβῶς ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ θέση ὄντως ἐγείρει ἀνάχωμα γιὰ τὴν πιθανὴ δημιουργία κάθε εἴδους σχισματικῶν κινήσεων. Ἡ ἀπόφαση θὰ ἐπικυρωνόταν στὴν Πανορθόδοξη, ἐν τούτοις, κατὰ παράκληση τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἐν λόγω θέμα ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὴν ἡμερήσια διάταξη. Καί μετὰ τὴ διάσκεψη τῶν δέκα κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὴν Κρήτη τὸ 2016 τὸ θέμα αὐτό ἐτάφη ὀριστικά, ὅλες οἱ προηγουμένως ἐπιτευχθεῖσες συμφωνίες μηδενίστηκαν καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀνακοίνωσε τὸ δῆθεν δικαίωμά του νὰ χορηγεῖ σέ ὅποιονδήποτε ὁ ἴδιος ἀποφασίσει τὸ αὐτοκέφαλο μονομερῶς καὶ ἄνευ συμφωνίας τῶν ἄλλων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν».

Ὑστερα ἀπὸ αὐτά, τίθενται σοβαρὰ ἐρωτήματα, ὅπως: Ἐχει τὸ θέμα ἔτσι ὅπως τὸ παρουσιάζουν οἱ Ρῶσοι; Χωρὶς οὐσιαστικὸ λόγο ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Βαρθολομαῖος, ἐνῶ εἶχε ἐτοιμασθῇ τό κείμενο τῆς χορηγήσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου σέ μιά Ἐκκλησία ἀπό τό 1983, πρότεινε νά ἀποσυρθῇ ἀπό τήν Ἡμερησία διάταξη τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου; Γιατί οἱ Ρῶσοι ἀποδέχθηκαν τήν πρόταση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί δέν ἐπέμεναν νά χορηγῆται ἡ Αὐτοκεφαλία μέ Συνοδικό τρόπο, δηλαδή ὕστερα ἀπό Πανορθόδοξη συναίνεση; Ποιά εἶναι ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας στό νά μή παραπεμφθῇ τό κείμενο αὐτό, στό ὁποῖο ὑπῆρξε μιά κατ' ἀρχήν συμφωνία, στήν Ἀγία καί Μεγάλη Σύνοδο;

Ἐρεύνησα τό θέμα αὐτό, στήν προσπάθειά μου νά ἀπαντήσω στά ὡς ἄνω ἐρωτήματα, διαβάζοντας τά Ἐπίσημα Πρακτικά τῶν Διασκέψεων τῶν συγκεκριμένων Ἐπιτροπῶν, περίπου χιλίων πεντακοσίων (1.500) σελίδων, καί ὁ καρπός τῆς ἐρεύνης αὐτῆς δημοσιεύεται κατωτέρω, μέ πολλή ἀγάπη στίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, προκειμένου νά βρεθῇ ἡ ἀλήθεια καί ἡ ἐπικοινωνία μεταξύ τους.

1. Τό κείμενο γιά τήν χορήγηση τοῦ Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας τοῦ 1993

Τό 1961 στήν Α΄ Πανορθόδοξη Διάσκεψη στήν Ρόδο ἀποφασίσθηκε νά γίνη μιά Πανορθόδοξη Σύνοδος γιά νά ἀντιμετωπίσει τά ἐκκλησιαστικά θέματα πού ἀνέκυψαν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Στήν ἀρχή τήν ὀνόμασαν Οἰκουμενική Σύνοδο καί ἀργότερα τήν ὀνόμασαν Ἀγία καί Μεγάλη Σύνοδο.

Μέ προτάσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καταρτίσθηκε ἕνας κατάλογος περίπου ἑκατό (100) θεμάτων, γιά τά ὁποῖα ἔπρεπε νά ληφθοῦν πανορθόδοξες ἀποφάσεις. Στήν συνέχεια μέ ἄλλες Πανορθόδοξες Διασκέψεις καθιερώθηκε νά γίνουν Προσυνοδικές Πανορθόδοξες Διασκέψεις, οἱ ὁποῖες θά ἀποφάσιζαν τόν καταρτισμό κειμένων, τά ὁποῖα θά ἐτοίμαζαν οἱ Πανορθόδοξες Προπαρασκευαστικές Ἐπιτροπές. Ἡ ὅλη προσπάθεια ἦταν κοπιώδης καί τήν εὐθύνη εἶχε ἀναλάβει τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, τοῦ ὁποῖου ἐκπρόσωπος προήδρευε σέ ὅλες αὐτές τίς Διασκέψεις.

Ἡ Α΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη πού ἔγινε στήν Γενεύη τόν Νοέμβριο τοῦ 1976 ἀπεφάσισε καί καθόρισε ὅτι ἀπό τά 100 περίπου θέματα, νά συζητηθοῦν ἀπό τήν Ἀγία καί Μεγάλη Σύνοδο τά δέκα (10), μεταξύ τῶν ὁποίων ἦταν τό θέμα πού ἀφοροῦσε «τό Αὐτοκέφαλο στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεώς του».

Ἡ Γ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη τοῦ 1986 ἀπεφάσισε νά ἀναθέσει στήν Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή νά προετοιμάσει σέ Συνεδριάσεις της τά τέσσερα θέματα Ἡμερησίας διατάξεως τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦταν τό θέμα περί Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

Ἔτσι, ἡ Συνέλευση τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς μεταξύ 7^{ης} καί 13^{ης} Νοεμβρίου τοῦ 1993 μέ βάση τόν σχετικό φάκελο τῆς Γραμματείας ἐξεπόνησε

καί ἔκανε ὁμοφώνως ἀποδεκτό τό κείμενο «Τό Αὐτοκέφαλον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ». Ὅμως, ὑπῆρξε διαφωνία στήν παράγραφο 3γ τοῦ κειμένου πού ἀφοροῦσε τήν ὑπογραφή τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας, δηλαδή πῶς θά ὑπογράφεται ὁ Τόμος Αὐτοκεφαλίας καί γι' αὐτό τό κείμενο αὐτό δέν παρεπέμφθη στήν Δ' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη πού ἔγινε τήν 6-13 Ἰουνίου 2009.

Συγκεκριμένα, τό κείμενο πού καταρτίσθηκε καί ἀποφασίσθηκε ἀπό τήν Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή τό 1993 (**πρίν 28 χρόνια**) ἀποτελεῖται ἀπό 4 ἄρθρα πού εἶναι τά ἑξῆς:

«1. Ὁ θεσμός τῆς Αὐτοκεφαλίας ἐκφράζει κατ' αὐθεντικόν τρόπον μίαν ἐκ τῶν οὐσιαστικῶν ὁψεων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογικῆς παραδόσεως περί τῆς σχέσεως τῆς τοπικῆς πρὸς τήν ἀνά τήν Οἰκουμένην Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ βαθεῖα αὕτη σχέσις τοῦ κανονικοῦ θεσμοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοκεφαλίας πρὸς τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογικήν διδασκαλίαν περί τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐξηγεῖ τόσον τήν εὐαισθησίαν τῶν κατὰ τόπους αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διὰ τήν ἀντιμετώπισιν τῶν ὑφισταμένων προβλημάτων περί τήν εὐρυθμον λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ, ὅσον καί τήν προθυμίαν αὐτῶν ὅπως συμβάλουν δι' ἐκτενῶν εἰσηγήσεων εἰς τήν ἀξιοποίησίν του ὑπέρ τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

2. Ἡ συνεπής πρὸς τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν ἀλληλοπεριχώρησις **τοπικότητος** καί **οἰκουμενικότητος** προσδιορίζει τήν λειτουργικήν σχέσιν μεταξύ τῆς διοικητικῆς ὁργανώσεως καί τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, διό καί διεπιστώθη πλήρης συμφωνία ὡς πρὸς τήν θέσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Αὐτοκεφαλίας εἰς τήν ζωὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

3. Διεπιστώθη πλήρης συμφωνία ὡς πρὸς τοὺς ἀναγκαίους κανονικοὺς ὅρους διὰ τήν ἀνακήρυξιν τοῦ Αὐτοκεφάλου τοπικῆς τινος Ἐκκλησίας, ἥτοι ὡς πρὸς τήν **συγκατάθεσιν** καί τὰς ἐνεργείας **τῆς Ἐκκλησίας-μητρὸς**, ὡς πρὸς τήν **ἐξασφάλισιν πανορθόδοξου συναινέσεως** καί ὡς πρὸς τόν **ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου** καί τῶν λοιπῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κατὰ τήν ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου. Συμφώνως πρὸς τήν συμφωνίαν ταύτην:

α) **Ἡ Ἐκκλησία-μήτηρ**, δεχομένη τό αἶτημα ὑπαγομένης εἰς αὐτὴν ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς, ἀξιολογεῖ τὰς ὑφισταμένας ἐκκλησιολογικάς, κανονικάς καί ποιμαντικάς προϋποθέσεις, πρὸς παροχὴν τοῦ αὐτοκεφάλου. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ τοπικὴ Σύνοδος, ὡς ἀνώτατον ἐκκλησιαστικόν ὄργανον, παράσχει τήν συγκατάθεσιν αὐτῆς, ὑποβάλλει σχετικὴν πρότασιν πρὸς τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον διὰ τήν ἀναζήτησιν τῆς πανορθόδοξου συναινέσεως, ἐνημερώνει δέ σχετικῶς τὰς λοιπὰς κατὰ τόπους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

β) Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, κατὰ τὰ πανορθόδοξως καθιερωμένα, ἀνακοινοῖ διὰ Πατριαρχικοῦ Γράμματος πάντα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ συγκεκριμένον

αίτημα καί ἀναζητεῖ τήν ἔκφρασιν τῆς **πανορθόδοξου συναινέσεως**. Ἡ πανορθόδοξος συναινέσις ἐκφράζεται διά τῆς ὁμοφωνίας τῶν Συνόδων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

γ) Ἐκφράζων τήν συγκατάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας-μητρός καί τήν πανορθόδοξον συναινέσιν **ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀνακηρύσσει ἐπισήμως τό αὐτοκέφαλον** τῆς αἰτησαμένης Ἐκκλησίας διά τῆς ἐκδόσεως Πατριαρχικοῦ Τόμου. Ο Τόμος οὔτως ὑπογράφεται ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Εἶναι ἐπιθυμητόν νά προσυπογράφεται καί ὑπό τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὅπωςδήποτε ὁμως ὑπό τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας-μητρός.

4. Ἡ ἀνακηρυχθεῖσα Αὐτοκέφαλος τοπική Ἐκκλησία ἐντάσσεται ὡς ἰσότιμος εἰς τήν κοινωνίαν τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καί ἀπολαύει πάντων τῶν πανορθόδοξως καθιερωμένων κανονικῶν προνομίων (Δίπτυχα, Μνημόσυνον, Διορθόδοξοι σχέσεις κλπ.)».

Ὅπως γίνεται ἀντιληπτό, ἀποφασίσθηκε ὁ Τόμος Αὐτοκεφαλίας νά ὑπογράφεται ἀπό τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη, εἶναι ἐπιθυμητό νά προσυπογράφεται καί ἀπό ὅλους τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ὅπωςδήποτε τέλος ἀπό τόν Προκαθημένο τῆς Ἐκκλησίας Μητέρας ἀπό τήν ὁποία ἀποσπᾶται ἡ περιοχή της.

Ὅμως, ὑπῆρξαν διαφωνίες ὡς πρός τό πῶς θά ὑπογράφεται ὁ Τόμος Αὐτοκεφαλίας, ὕστερα ἀπό τήν συναινέσιν ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν. Γι' αὐτό γράφεται σέ ὑποσημείωση:

«Τό περιεχόμενον τῆς **παραγράφου 3. γ)** παρεπέμφθη πρός πληρεστέραν ἐπεξεργασίαν εἰς τήν ἐπομένην Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν, ἥτις καί θά ἀναζητήσῃ τήν ἐπ' αὐτῆς ἐνιαίαν θέσιν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ὁλοκληροῦσα οὕτω τό ἔργον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου».

Πρόκειται γιά ὑπαναχώρηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου νά ἀλλάξῃ ὁ τρόπος χορηγήσεως τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας.

2. Ἡ Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή τοῦ Δεκεμβρίου 2009

Τήν περίοδο 9^{ης} καί 17^{ης} Δεκεμβρίου 2009 συνήλθε στό Πατριαρχικό Κέντρο τοῦ Σαμπεζύ τῆς Γενεύης ἡ Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή γιά νά μελετήσῃ τά τρία κανονικά θέματα, γιά νά παραπεμφθοῦν στήν Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη μέ ἀπώτερο σκοπό νά προωθηθοῦν στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο, ὅποτε αὐτή θά συνερχόταν, γιά λήψιν τῶν τελικῶν ἀποφάσεων. Πρόκειται γιά τά θέματα «τό Αὐτοκέφαλο καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ», «τό Αὐτόνομο καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ» καί «τά Δίπτυχα».

Ἐδῶ μᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως τό θέμα τοῦ Αὐτοκεφάλου καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ, ἄν καί τά ἄλλα θέματα εἶναι ἐνδιαφέροντα καί δηλώνουν τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο λειτουργοῦν σήμερα οἱ κατά τόπους Ὅρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Διάβασα τά Πρακτικά τῆς Συνεδριάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς, τοῦ Δεκεμβρίου 2009, πού ἐκτείνονται σέ 328 σελίδες μεγάλου μεγέθους, καί ἐδῶ θά παραθέσω μερικά χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα ἀπό αὐτά.

Τήν πρώτη ἡμέρα (10 Δεκεμβρίου 2009) πού οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ὅρθόδοξων Ἐκκλησιῶν μετέφεραν τά μηνύματα τῶν Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν τους, ἀμέσως φάνηκαν οἱ διαθέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.

Ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος Βολοκολάμσκ Ἰλαρίων τόνισε:

«Θεωροῦμεν ὅτι ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Αὐτοκεφάλου θά πρέπει νά πραγματοποιεῖται ὑπό πανορθόδοξου ὀργάνου, δηλαδή ὑπό τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὅρθόδοξου Ἐκκλησίας ἢ ὑπό τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων ἢ τῶν πρὸς τοῦτο ἐξουσιοδοτημένων ἀντιπροσώπων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, τήν ὁποία συγκαλεῖ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης. Θεωροῦμεν ὅτι τόν Τόμον τοῦ Αὐτοκεφάλου ὀφείλουν νά ὑπογράφουν ἅπαντες οἱ Προκαθήμενοι τῶν αὐτοκεφάλων Ὅρθόδοξων Ἐκκλησιῶν μέ πρῶτον τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην. Θεωροῦμεν ὅτι εἰς τόν Τόμον τοῦ Αὐτοκεφάλου θά πρέπει ὅπωςδήποτε νά ὑπάρχη ἡ ὑπογραφή τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας-μητρός».

Αὕτη μέχρι τέλους ἦταν ἡ γραμμή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.

Ο Πρόεδρος, Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης τόνισε ὅτι «ὡς φαίνεται ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1993, ἐπὶ τοῦ θέματος ὑπῆρξαν οὐσιαστικῶς τρεῖς θέσεις ἢ ἐνδεχομένως τελικῶς δύο. Ἡ μία ἦτο ὅτι τόν Τόμον ὑπογράφει ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, τήν συναίνεσιν τῶν ὁποίων ἔχει ἤδη ἐξασφαλίσαι διὰ γραμμάτων τῶν Ἱερῶν Συνόδων τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἑτέρα ἄποψις ἦτο ὅτι τόν Τόμον ὑπογράφει ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης καί ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας-μητρός ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ νέα Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, ἑτέρα δέ, ὅτι τόν Τόμον ὑπογράφουν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης καί ἅπαντες οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ὅρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Αἱ τρεῖς αὗται θέσεις ἀποτελοῦν τό πρόβλημα ἡμῶν καί καλόν θά εἶναι νά ἴδωμεν ποῖαι εἶναι αἱ ἐπ' αὐτοῦ ἀπόψεις τῶν Ἐκκλησιῶν μας καί, ὅπως πάντοτε, νά δηλώσωμεν κατά κάποιον τρόπον ἐάν ἐμμένωμεν εἰς τὰς ἀπόψεις αὐτάς καί μέχρι ποίου σημείου ἐμμένομεν, εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν διαπιστοῦται διαφωνία, διὰ νά ἴδωμεν ἐάν τελικῶς θά δυνηθῶμεν νά φθάσωμεν εἰς ὁμόφωνον ἀπόφασιν. Τονίζω τοῦτο ἰδιαιτέρως, διότι ἐξ ἐπόψεως διαδικασίας, εἶναι πολύ σημαντικόν. ...

Εἰς τό θέμα τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου, ἡ ἐπ' αὐτοῦ θέσις ὠρισμένων Ἐκκλησιῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἦτο ὁ Τόμος νά ὑπογράφεται ὑπό τόν ρητόν ὅρον ὅτι ἡ συναίνεσις τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν

ἐξησφαλίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὡς ἐκφραστοῦ τῆς συναινέσεως. Ἐχομεν δηλαδή, θά ἔλεγον, ἓν σχῆμα ἐνότητος, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ βούλησις τῶν πολλῶν ἐκφράζεται δι' ἐνός. Ὑπάρχει καί τό σχῆμα, ἡ βούλησις τῶν πολλῶν νά ἐκφράζεται διὰ τῶν πολλῶν. Εἰς τήν ἱστορίαν ἔχομεν ποικίλους τρόπους, ἀλλά ἔχει ἐπικρατήσῃ, τοῦλάχιστον ἀπὸ τήν ἐποχὴν χορηγήσεως τῶν Αὐτοκεφάλων, οἱ Τόμοι νά ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί εἶναι ἴσως κάτι, τό ὁποῖον πρέπει νά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν. Πάντως, ἡ λογική, ἡ ὁποία ὑπαγορεύει τήν θέσιν νά ὑπογράφεται ἀπὸ τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην ἐκ μέρους ὅλων, εἶναι ἡ ἀρχή ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ εἰς ὅλα τὰ συλλογικά σώματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ προεδρεύων ἐκφράζει πρὸς τὰ ἔξω τήν βούλησιν τοῦ σώματος. Βεβαίως, ὑπάρχει ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας-μητρός, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ἡ νέα Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία. Ὁ ρόλος αὐτός εἶναι πρωταρχικός, διότι ἐξ αὐτῆς προέρχεται ἡ πρωτοβουλία κινήσεως τῆς διαδικασίας καί ἐκφράζεται ἡ βούλησις, εἰς πρῶτον στάδιον, διὰ τήν δημιουργίαν νέας Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τήν στιγμὴν ὅμως κατὰ τήν ὁποίαν ἡ ἀπόφασις χορηγήσεως ἔχει ληφθῇ πανορθόδοξως, ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας-μητρός, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ νέα Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, ἐκλείπει λογικῶς, διότι τοῦτο σημαίνει αὐτοκέφαλος, δηλαδή διακοπή τοῦ δεσμοῦ ἐξ ἐπόψεως θεσμικῆς μέ τήν Ἐκκλησίαν-μητέρα. Ἡ νέα Ἐκκλησία εἶναι αὐτοκέφαλος πλέον καί ὀφείλει τήν ὑπόστασίν της εἰς τήν βούλησιν ὅχι μόνον τῆς Ἐκκλησίας-μητρός ἐξ ἧς προῆλθεν, ἀλλὰ καί ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἐπομένως, ἡμεῖς βλέπομεν ὀλίγον περίεργον τήν συνυπογραφὴν τοῦ Τόμου καί ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας-μητρός.

Ὡς πρὸς τήν θέσιν νά ὑπογράφουν ὅλοι, βεβαίως δέν ὑπάρχει τίποτε τό μεμπτόν, ὑπάρχουν ὅμως δύο ἐρωτήματα. Τό πρῶτον εἶναι διὰ ποῖον λόγον νά ἐπιμείνῃ τις εἰς τήν θέσιν ταύτην; Μήπως ὑπάρχουν λόγοι μέ τοὺς ὁποίους θέλει τις νά μειώσῃ τόν ρόλον τοῦ Κων/πόλεως; Εἴμεθα ἀδελφοί καί θέλω νά εἴμεθα ἀπολύτως εἰλικρινεῖς μεταξύ μας καί, ἐάν ἐκφράζω τήν στιγμὴν ταύτην τήν ἄποψιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πρέπει νά σᾶς ἐκφράσω καί ὅλας τὰς σκέψεις μου. Ὑπάρχει πολλάκις εἰς τήν σκέψιν ἡμῶν ἡ προσπάθεια μειώσεως τοῦ ρόλου καί τῆς εὐθύνης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐάν δηλαδή ὑπάρχῃ ὁ λόγος αὐτός εἰς τό σκεπτικόν ὅσων εἰσηγοῦνται τήν ὑπὸ πάντων τῶν Προκαθημένων ὑπογραφὴν τοῦ Τόμου χορηγήσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου, δέν θά ἦτο καλός ἢ ἀποδεκτός λόγος διὰ νά δεχθῶμεν τήν ἄποψιν ταύτην. Ἐάν ὁ λόγος διὰ τόν ὁποῖον ζητεῖται ἡ συνυπογραφὴ ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι διὰ νά δηλωθῇ ἡ συγκατάθεσις τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, αὐτό καλύπτεται – καί ὁμιλῶ ἐξ ἐπόψεως τῆς θέσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου – ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ Τόμου, τό ὁποῖον σαφῶς δηλώνει ὅτι ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐνεργεῖ εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην ἐκ μέρους ἢ ὡς ἐκφραστής τῆς βουλήσεως ὅλων τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Θά ὑπάρχουν δέ καί τὰ Συνοδικὰ Γράμματα, τὰ ὁποῖα δύνανται νά ἐπισυνάπτονται εἰς τόν Τόμον, καί διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐξασφαλίζεται ἡ βούλησις πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Δέν

πρόκειται δηλαδή διά Τόμον, τόν όποϊον ύπογράφει ό Οίκουμενικός Πατριάρχης μέ τήν ιδικήν του καί μόνον θέλησιν».

Ο Αρχιεπίσκοπος Βολοκολάμσκ Ίλαρίων, μεταξύ τών άλλων εἶπε:

«Διά τήν ήμετέραν Ἐκκλησίαν εἶναι άδύνατος ή ύπογραφή τοῦ Τόμου χορηγήσεως τῆς Αὐτοκεφαλίας ύπό μόνου τοῦ Προκαθημένου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Κων/πόλεως. Θεωροῦμεν ότι ιδανική καί λογική διαδικασία θά εἶναι ή ύπογραφή τοῦ Τόμου ύπό πάντων τών Προκαθημένων τών κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιών, πράγμα τό όποϊον άποτελεῖ έν προκειμένω όρατήν μαρτυρίαν τῆς έκφράσεως τῆς συμφωνίας των. Εἴμεθα έτοιμοι νά δεχθῶμεν ότι εἰς έξαιρετικές περιπτώσεις, όταν δι' οἰουσδήποτε λόγους εἶναι άδύνατος ή σύγκλησις Πανορθοδόξου Συνόδου ή συνάξεως τών Προκαθημένων, ό Τόμος χορηγήσεως τῆς Αὐτοκεφαλίας νά ύπογράφεται ύπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, έξ όνόματος τών λοιπών Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιών, αλλά ύποχρεωτικῶς καί ύπό τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας-μητρός. Ἐπαναλαμβάνω ότι εἴμεθα έτοιμοι νά άποδεχθῶμεν τήν ως άνω διαδικασίαν έφαρμοζομένην εἰς έξαιρετικές περιπτώσεις. Θεωροῦμεν όμως ότι ή φυσιολογική διαδικασία θά εἶναι ή ύπό πάντων τών Προκαθημένων ύπογραφή τοῦ Τόμου».

Σέ άλλο σημείο ό ἴδιος εἶπε:

«Θεωροῦμεν ότι ό Τόμος πρέπει νά περιέχη τάς ύπογραφάς όλων τών Προκαθημένων καί δέν πρέπει γενικῶς νά δημιουργῶμεν τοιοῦτον προηγούμενον, συμφώνως πρός τό όποϊον, ό Προκαθήμενος μιᾶς Ἐκκλησίας ύπογράφει έξ όνόματος μιᾶς ή όλων τών άλλων Ἐκκλησιών. Δέν εἴμεθα Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, εἰς τήν όποϊαν ό Πάπας δύναται νά ύπογράφη έξ όνόματος όλων καί νά επικυρώνη τά πάντα. Ἔχομεν τάξιν συνοδικήν. Ἐκάστη αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία έχει ανεξάρτητον διοίκησιν καί άδυνατῶ νά φαντασθῶ ότι ό Πατριάρχης Μόσχας θά θελήσῃ νά παραχωρήσῃ εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην τό δικαίωμα νά όμιλῇ έξ όνόματος αὐτοῦ καί νά μαρτυρεῖ περί τῆς συμφωνίας αὐτοῦ, χωρίς νά ύπάρχῃ ή ύπογραφή του εἰς τό έγγραφον, εἰς τό όποϊον ή σύμφωνος άποψις εἶναι άπαραίτητος. Διά τοῦτο καί επιμένωμεν ότι θά πρέπει νά ύπάρχουν αἱ ύπογραφαί όλων, πρώτον ή ύπογραφή τοῦ Οἰκουμενικοῦ καί έν συνεχείᾳ αἱ ύπογραφαί καί τών άλλων Προκαθημένων κατά τήν τάξιν τών Διπτύχων».

Πρέπει νά ύπενθυμίσω ότι οὔτε γιά τήν σειρά τών Διπτύχων (σειρά τών Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιών) υπῆρξε συμφωνία, άφοῦ ύπάρχουν δύο σειρές Διπτύχων, ή μία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πού άκολουθεῖ ή πλειοψηφία τών Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιών καί ή άλλη σειρά τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ρωσίας καί μερικῶν Ἐκκλησιών πού τήν άκολουθοῦν. Ἐπομένως, καί άν άποφασιζόταν νά ύπογράφουν τόν Τόμο όλοι οἱ Προκαθήμενοι τών Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιών καί τότε θά διαφωνοῦσαν στήν σειρά πού θά ύπογράφουν, όποτε δέν θά έκδοθῇ ποτέ Τόμος Αὐτοκεφαλίας.

Ἡ διατυπωθεῖσα ἄποψη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βολοκολάμσκ ἐξανάγκασε τόν Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννην νά πῇ:

«Ἀπεκαλύψατε τήν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, λέγων ὅτι ὁ Πατριάρχης Μόσχας οὐδέποτε θά ἐδέχετο νά ἐκφρασθῇ διά τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως. Ἐνισχύετε οὕτω τήν ἄποψίν μας νά ἐμμένωμεν εἰς τήν θέσιν ὅτι ὁ Κων/πόλεως πρέπει νά ὑπογράφη μόνος. Διότι ἀποκαλύπονται ἐλατήρια, τά ὅποια, κατά τήν γνώμην μου, δέν εἶναι μόνον ἐλατήρια φιλοτιμίας, ἀλλά καί ἐκκλησιολογικά. Ἔχει ἢ δέν ἔχει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκφραστήν τῆς ἐνότητός της; Πρέπει, διά νά ἐκφράσῃ τήν ἐνότητά της ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, νά ἀκούγονται ὅλαι αἱ φωναί μαζί; Εἶναι παπικόν νά ἐκφράζῃ τήν βούλησίν της δι' ἐνός; Ἄς μή συγχέωμεν τά πράγματα. Πολλάκις ἀκούονται καί γράφονται ἀπαράδεκτα πράγματα περί παπικοῦ χαρακτήρος τῆς στάσεως τοῦ Κων/πόλεως. Ἡ διαφορά μεταξύ παπικοῦ καί μή παπικοῦ εἶναι ὅτι ὁ μέν Πάπας δέν ἐκφράζει τήν βούλησιν τῶν ἄλλων, ἀλλά ἔχει ἰδικήν του βούλησιν. Ἀντιθέτως, ἡ Ἐκκλησία Κων/πόλεως ἐκφράζει τήν βούλησιν τῶν ἄλλων, βούλησις ἡ ὁποία ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν. Τοῦτο δέν εἶναι παπικόν. Λοιπόν, νά μή λέγωμεν, ὑπονοῶμεν καί φοβώμεθα τοιαῦτα πράγματα. Διότι, ἔχω τήν ἐντύπωσιν ὅτι τοιοῦτος φόβος ὑπαγορεύει τήν ἐπιμονήν νά μήν ὑπογράφη ὁ Κων/πόλεως ἐξ ὀνόματος τῶν ἄλλων. Ἡ ὕπαρξις τοιοῦτου φόβου εἶναι ἀδικαιολόγητος, ἐφ' ὅσον εἶναι σαφές ἡ δέσμευσις τοῦ Κων/πόλεως νά μήν ἐκφράσῃ τήν ἰδίαν βούλησιν, ἀλλά τήν βούλησιν ὅλων τῶν ἄλλων».

«Μέ τάς ἀντιλήψεις, τάς ὁποίας ἐξέφρασεν ὁ ἀδελφός ἅγιος Βολοκολάμσκ, καθίσταται πολύ δυσχερής ἡ ὑποχώρησίς μας εἰς τό θέμα ὑπογραφῆς ὑπό μόνου τοῦ Κων/πόλεως. Ἐάν δέν ἀναθεωρηθοῦν αἱ ἀντιλήψεις αὗται, θά εἶναι πολύ δύσκολον νά δεχθῶμεν, διότι εἶναι ὡς νά δεχώμεθα ὅτι ὁ Κων/πόλεως δέν δύναται νά ἐκφράσῃ, συμφώνως πρός τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν, τήν βούλησιν τῶν ἄλλων. Δέν δεχόμεθα τοιαύτην θέσιν διά λόγους ἐκκλησιολογίας».

Τήν ἐπομένην ἡμέρα (πρωΐνή Συνεδρίαση 11^{ης} Δεκεμβρίου 2009) ὁ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης εἶπε:

«Τό προβληθέν ὑπό τοῦ ἀδελφοῦ Ἰλαρίωνος ἐπιχείρημα μέ προεκάλεσε νά εἴπω ὅτι δυστυχῶς αὐτό σημαίνει ὅτι ἐάν τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὑποχωρήσῃ εἰς τό θέμα τοῦτο, εἶναι ὡς νά ἀποδέχεται ὅτι δέν δύναται ἢ δέν ἐπιτρέπεται νά ἐκφράζῃ τήν γνώμην ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῆς ἤδη ὑπ' αὐτῶν ἐκφρασθείσης συμφωνίας. Νομίζω ὅτι πρόκειται περί βασικοῦ, περί ἐκκλησιολογικοῦ θέματος, εἰς τό ὅποιον, ἀπό πλευρᾶς Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξῃ ὑποχώρησις, διότι ἐάν ἡ θέσις ὑπέρ τῆς ὑπό πάντων ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου ἐρμηνεύεται ὡς ἀμφισβήτησις τῆς δυνατότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου νά ἐκφράζῃ τήν σύμφωνον γνώμην τῶν ἄλλων, ἔχομεν μεῖζον θέμα».

«Νομίζω ὅτι πρέπει νά ἀποβάλλωμεν τήν δυσπιστίαν ταύτην. Κατά τήν γνώμην μου, ἡ ἐπιμονή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς πρός τό θέμα τοῦτο δέν εἶναι

άδικαιολόγητος, ἐφ' ὅσον διαπιστώνεται τοιαύτη δυσπιστία, τοιοῦτος φόβος ὅτι ἐνδέχεται ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης νά μεταβληθῇ τρόπον τινά εἰς Πάπαν. Αἱ χθεσιναί δηλώσεις τοῦ ἀδελφοῦ Ἰλαρίωνος ἐδημιούργησαν μίαν ἀτμόσφαιραν, ἐντός τῆς ὁποίας εἶναι δύσκολον νά προχωρήσωμεν καί λυποῦμαι πολύ. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι δέν πρέπει νά σταματήσωμεν ἐκεῖ. Ὡς ἔχουν τά πράγματα μετά τήν χθεσινήν συνάντησιν, δέν ἔχομεν δυνατότητα συμφωνίας, δέν ἔχει τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον δυνατότητα ὑποχωρήσεως ὡς πρός θέμα τοῦτο. Ἐάν δέν ὑπάρξῃ διέξοδος, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά ἀφήσωμεν ἀνεπίλυτον τό θέμα τοῦτο. Ἐάν βλέπετε ἐσεῖς διεξόδους, εὐχαρίστως νά ἀκούσωμεν τάς ἀπόψεις σας, ἀλλά ὁμολογῶ ὅτι προσωπικῶς δέν βλέπω διέξοδον».

Στήν συνέχεια διατυπώθηκαν πολλές ἀπόψεις ἀπό διάφορες πλευρές σέ κλίμα ἔντασης.

Σέ κάποια στιγμή ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βολοκολάμσκ Ἰλαρίων ἔθεσε μιά συμβιβαστική πρόταση: «Δυνάμεθα νά σκεφθῶμεν τρόπον, ὥστε ἡ ὑπογραφή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου νά διακρίνεται εἰς τόν Τόμον, νά μήν εἶναι μία μεταξύ τῶν λοιπῶν ὑπογραφῶν, εἶναι δέ αὐτονόητον ὅτι θά εὐρίσκηται εἰς τήν πρώτην θέσιν. Δυνάμεθα νά προτείνωμεν τύπον τινά, βάσει τοῦ ὁποίου θά διακρίνεται ἡ ὑπογραφή ὡς αὕτη τοῦ Πρώτου καί τοῦ ἀρχαιοτέρου μεταξύ τῶν Προκαθημένων». Ἡ συμβιβαστική αὕτη πρόταση δέν ἔγινε ἀποδεκτή ἀπό ὠρισμένες Ἐκκλησίες.

Στήν ἀπογευματινή Συνεδρίαση τῆς 11^{ης} Δεκεμβρίου 2009 ὁ Μητροπολίτης Μιχαλόβτσε Γεώργιος, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχίας καί Σλοβακίας, ἔκανε μιά ἐνδιαφέρουσα πρόταση, ἡ ὁποία θά ἀπασχολήσῃ τίς Συνεδριάσεις τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στήν ἐπόμενη Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 2011. Εἶπε:

«Σεβ. ἄγιε Πρόεδρε, μήπως θά διευκόλυνε κάπως τήν κατάστασιν, ἐάν δεχθῶμεν τήν πρότασιν τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Ρωσσίας, προκειμένου νά ὑπάρχῃ διάκρισις εἰς τόν Τόμον αὐτοκεφαλίας μεταξύ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας-μητρός, λέγοντες, ὡς εἶπον καί χθές, *«ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαίνεται καί ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας-μητρός συναποφαίνεται»*, ὥστε νά ὑπάρχῃ μιά διαφοροποιήσις.

Ο Σεβ. Πρόεδρος: Ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου θά διαφοροποιηθοῦν αἱ δύο ὑπογραφαί εἶναι βεβαίως ὑπό συζήτησιν. Τό ἐρώτημα ὅμως τήν στιγμὴν ταύτην εἶναι, ἐάν ἀποδεχώμεθα τό σχῆμα τοῦτο. Τό πῶς θά διατυπωθῇ ἡ διαφοροποιήσις, ἅς ἀποτελέσῃ ἐπόμενον ἐρώτημα. Ὡς πρός τό σχῆμα αὐτό καθ' ἑαυτό ἔχετε νά λάβετε θέσιν ἢ ὄχι;

Σεβ. Μητροπολίτης Μιχαλόβτσε κ. Γεώργιος: Ἡ ἐπ' αὐτοῦ θέσις τῆς ἡμετέρας Ἱ. Συνόδου εἶναι θετική, δηλαδή θά ἀποδεχώμεθα τοιαύτην πρότασιν».

Ἐγινε κάποια συζήτηση γιά τήν πρόταση αὐτή, χωρίς νά εὐδοκιμήσῃ. Ὅποτε ὁ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης εἶπε:

«Οὕτως ἢ ἄλλως, ἐφ' ὅσον ὠρισμένοι Ἐκκλησίαι δέν συμφωνοῦν μέ τήν πρότασιν, δέν εἶναι δυνατόν νά γίνη ἀποδεκτή. Εὐρισκόμεθα συνεπῶς, ἀγαπητοί Ἀδελφοί, ἐνώπιον ἀδυναμίας ἐπιτεύξεως συμφωνίας, ὡς πρός τό ἐρώτημα ποῖος θά ὑπογράψῃ τόν Τόμον. Ὡς ἔχουν τά πράγματα τήν στιγμὴν ταύτην, τό θέμα θεωρεῖται λήξαν καί, ἐάν μέχρι τό τέλος τῶν ἐργασιῶν μας δέν ὑπάρξῃ τρόπος ἐξευρέσεως συμβιβαστικῆς λύσεως ἐπ' αὐτοῦ, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά τό παραπέμψωμεν εἰς ἐπομένην Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν».

Συνεχίσθηκε ἡ συζήτηση, κατατέθησαν διάφορες προτάσεις πού δέν εὐδοκίμησαν, δέν υἱοθετήθησαν ἀπὸ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καί δέν ἀποφασίσθηκαν μέ ὁμοφωνία.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νά παρατεθῇ ἡ ἄποψη πού κατέθεσε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μητροπολίτης Νικοπόλεως καί Πρεβέζης Μελέτιος. Εἶπε:

«Σεβ. ἅγιε Πρόεδρε, θέλω νά εἶπω ὅτι δέν εἶναι λογικόν νά ἐπιμένωμεν εἰς τό θέμα ποῖος ὑπογράψῃ. Ἡ ἐμμονή δέν δεικνύει καλὴν διάθεσιν. Ὅταν σκέπτομαι ὅτι εἰς τόν Τόμον τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας Ρωσσίας εἶναι σαφέστατος ὁ ὅρος ὅτι ἔχει ἀρχὴν καί πρῶτον τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ὅτι πρέπει νά τόν θεωρῇ καί νά τόν ἔχῃ ὡς ἀρχὴν καί πρῶτον, πρέπει νά ἀντιμετωπίζῃ τήν γνώμην του, τήν τοποθέτησίν του μέ σεβασμόν καί μέ πολύ διαφορετικόν πνεῦμα καί ὄχι μέ τόσον ἀπόλυτον ἐμμονήν. Μέ προβληματίζει τοιαύτη ἐμμονή. Ὡς εἶπατε καί ὡς ἐτόνισε καί ὁ κ. Φειδᾶς, ὅταν ἐπιμένωμεν τόσον, εἶναι ὡς νά θέλωμεν νά ταπεινωθῇ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ὄχι ὡς πρόσωπον, ἀλλὰ ὡς θεσμός. Προσωπικῶς οὐδόλως δύναμαι νά δεχθῶ τοιοῦτον τι. Θά πρέπει ὅπωςδήποτε πρῶτον νά ἐξετάσωμεν τά Δίπτυχα, διότι ἐκεῖ θά εὐρεθῶμεν ἀντιμέτωποι μέ τόν κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, ὅπου λέγεται ὅτι οὗτος ἔχει τά ἴδια πρεσβεῖα μέ τόν πάπα Ρώμης. Ο Ρώμης δέν ἦτο ἀπλὸς πρόεδρος, ἀλλὰ ὁ πρῶτος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος εἶχε πολλὰ καί διαφόρους ἐξουσίας. Τὰς αὐτάς ἔχει καί ὁ ἐκάστοτε Οἰκουμενικός, ἀλλὰ δέν τὰς ἀσκεῖ ἐκ πνεύματος ταπεινώσεως τοῦ ἰδίου καί τοῦ Θρόνου, καί προκειμένου νά ὑπηρετῇ τό πνευματικόν συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας. Ἀποτελεῖ χρέος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὁ Χριστός ἐκένωσεν ἑαυτόν διὰ τήν ἡμετέραν σωτηρίαν, οὕτω καί ἡμεῖς κενούμεθα τρόπον τινά, ἀλλὰ ὄχι μέχρι σημείου ἀνατροπῆς καί τῆς κανονικῆς τάξεως. Ἐν προκειμένῳ, μέ τήν ἐμμονήν, θέλομεν τήν ἀνατροπὴν τῆς κανονικῆς τάξεως καί τήν μετατροπὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς πρόεδρον ἑνὸς Κράτους, θά ἔλεγον ὡς τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὅπου ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ὑπογράφει μόνον καί δέν ἔχει γνώμην ἐπὶ οὐδενός. Τοῦτο δέν εἶναι ὀρθόν ἔναντι τῆς παραδόσεως καί τοῦ θεσμοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Κατὰ τήν βυζαντινὴν περίοδον, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔλεγον: «Ο Πάπας τῆς Ρώμης καθολικός ἐστὶ πατήρ πάντων τῶν Ὁρθόδοξων χριστιανῶν – ὄχι μόνον τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως – ἐάν ὀρθόδοξος

ἤ». Τώρα, ὁ Πάπας δέν εἶναι καθολικός πατήρ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν καί τά προνόμιά του διατηρεῖ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης. Εἰς τήν Ζ' Οἰκουμενικήν σύνοδον ἐγένετο μεγάλη συζήτησις περί τῆς ἐγκυρότητος συνόδου, ἡ ὁποία ἐγίνε χωρίς τήν ἐγκρισιν τοῦ Πάπα. Ἐάν δέν δεχώμεθα τά Πρακτικά καί τās ρυθμίσεις τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, τότε τί Ἐκκλησία παραδόσεως εἴμεθα; Δέν δύναμαι νά συμφωνήσω ἐπ' αὐτοῦ. Εἶπον καί προηγουμένως ὅτι ὁ 1^{ος} κανὼν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ἀναφέρει ὅτι οἱ Θεσμοί τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Συνεπῶς, δέν δυνάμεθα νά τόν τροποποιήσωμεν, διὰ νά δείξωμεν ταπείνωσιν καί ἀπλότητα. Ἐάν θέλῃ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης νά δείξῃ τοιαύτην ταπείνωσιν, ἅς τήν δείξῃ, ἐγὼ δέν συμφωνῶ».

Ἐπακολούθησε μεγάλη συζήτηση, στό τέλος τῆς ὁποίας ὁ Πρόεδρος Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης, ἀφοῦ ἔκανε σύνοψη τῆς μέχρι τότε συζητήσεως εἶπε:

«Ἀγαπητοί ἀδελφοί, συνώψισα τήν κατάστασιν. Νομίζω ὅτι δέν ἔχω πλέον τό δικαίωμα νά δαπανήσω περισσότερον χρόνον εἰς τό θέμα τοῦτο. Ἐχομεν ἐντολήν νά ἐξετάσωμεν καί ἄλλα θέματα. Θεωρῶ τό θέμα αὐτό λῆξαν ἀνεπιτυχῶς καί ἐάν, μέχρι τῆς λήξεως τῶν ἐργασιῶν μας, δέν ὑπάρξῃ κάποια νέα ἰδέα, τό θέμα παραπέμπεται εἰς τήν ἐπομένην Προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν. Θά παρεκάλουν νά μή συζητήσωμεν περισσότερον. Ὅταν αἱ θέσεις ἡμῶν εἶναι τόσον κατηγορηματικά, δέν ἀφήνωμεν οὔτε χαραμάδαν ὑποχωρήσεως, νομίζω ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐπίτευξις ὁμοφωνίας. Ὅταν ἀκούω νά λέγεται "αὕτη εἶναι ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας μου", σᾶς ἐξομολογοῦμαι, ἀγαπητοί ἀδελφοί, ὅτι ἀκόμη καί ψυχολογικῶς ἀπογοητεύομαι. Θά ἡδυνάμεθα τοῦλάχιστον νά τά λέγωμεν μέ τρόπον πλέον διπλωματικόν. Εἴμεθα μία Ἐκκλησία καί ὄχι Ἐκκλησίαι. Ἀκόμη καί τά Κράτη, τά ὁποῖα εἶναι χωριστά, ὅταν προσπαθοῦν νά εὔρουν μίαν λύσιν, χρησιμοποιοῦν γλῶσσαν διπλωματικήν. Ἐάν δέν ὑπάρχῃ πρὸς συζήτησιν ἑτέρα προσθήκη ἢ ἀλλαγὴ εἰς τό θέμα τοῦ αὐτοκεφάλου, νά προχωρήσωμεν εἰς τό θέμα τοῦ αὐτονόμου».

Ἐπειτα ἐπροτάθη ἀπὸ τήν Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας, γιά δικούς της λόγους, νά προστεθῇ στό κείμενο μιά ἀναφορά ὅτι στήν περίπτωσιν πού μιά αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία-μητέρα ἀρνεῖται ἀδικαιολογήτως νά παράσχῃ τήν συγκατάθεσίν της σέ κάποιο τμῆμα Τοπικῆς Ἐκκλησίας νά ἀποκτήσῃ τήν αὐτοκεφαλία, τότε τό θέμα αὐτό νά παραπέμπεται πρὸς ἐπίλυσίν του σέ μιά ad hoc Πανορθόδοξον Σύναξιν Προκαθημένων ἢ ἐκπροσώπων τους. Συζητήθηκε τό θέμα ἔπειτα ἀπὸ ψηφοφορία καί τελικά δέν ἀποφασίσθηκε ὕστερα ἀπὸ τήν «ἀρνησικυρίαν» τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.

Τελικά, τό κείμενο-ἀνακοινωθέν πού ἐγκρίθηκε γιά τό θέμα τοῦ Αὐτοκεφάλου στήν Διορθόδοξον αὐτή Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή συνήλθεν ἐν τῷ ἐν Σαμπεζύ Διορθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ 9^{ης} ἕως 17^{ης} Δεκεμβρίου

2009 υπό την Προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγᾶμου κ. Ἰωάννου καί τῇ συμμετοχῇ ἐκπροσώπων πασῶν τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετά τῶν συμβούλων αὐτῶν.

Ἡ Επιτροπὴ ἐμελέτησεν, ἐν πρώτοις, τὸ περιεχόμενον τῆς παραγράφου 3γ) τοῦ ὑπὸ τῆς προηγουμένης, ἐν ἔτει 1993 Συνελθούσης αὐτῆς ἐγκριθέντος κειμένου περὶ τοῦ Αὐτοκεφάλου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ. Ἡ παράγραφος αὕτη παρέμφθη εἰς τὴν παροῦσαν Ἐπιτροπὴν πρὸς πληρεστέραν ἐπεξεργασίαν καί ἀναζήτησιν τῆς ἐπ’ αὐτῆς ἐνιαίας θέσεως τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐνέκρινε τὸ κάτωθι κείμενον:

3γ) Ἐκφράζων τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας-μητρὸς καί τὴν πανορθόδοξον συναίνεσιν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀνακηρύσσει ἐπισήμως τὸ αὐτοκέφαλον τῆς αἰτησαμένης Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας. Ὁ Τόμος οὗτος ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, συμμαρτυρούντων ἐν αὐτῷ διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτῶν τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς τοῦτο προσκαλουμένων ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου».

Ὅπως φαίνεται, ἀποφασίσθηκε ὁ Τόμος Αὐτοκεφαλίας νὰ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην καί ἐπίσης ἀπὸ τοὺς Προκαθημένους ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν «συμμαρτυρούντων ἐν αὐτῷ διὰ τῆς ὑπογραφῆς των».

Στὸ τέλος ὑπῆρχε καί σημείωση:

«Τὸ περιεχόμενον τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας καί ὁ τρόπος καταχωρίσεως τῶν ὑπογραφῶν τῶν Προκαθημένων τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν παρεπέμφθησαν πρὸς ἐπεξεργασίαν καί ἀναζήτησιν ἐνιαίας ἐπ’ αὐτῶν θέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἐπομένην Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν».

Ὅταν διάβασα τὰ Πρακτικὰ τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς εἶδα ὅλη τὴν νοοτροπία πού ἐπικρατεῖ μεταξύ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Θεωρῶ ὅτι αὕτη ἡ νοοτροπία καί ἡ ἀτμόσφαιρα ἀποτυπώνεται καταπληκτικὰ ἀπὸ τὸν Πρωτοπρεσβύτερο π. Στέφανο Ἀβραμίδη πού ἦταν παρὼν ὡς σύμβουλος τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Νικοπόλεως καί Πρεβέζης Μελέτιο, κεκοιμημένων καί τῶν δύο, σέ ἐκθεσὴ τοῦ πού ἀπέστειλε στὴν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο.

Ὁ π. Στέφανος Ἀβραμίδης, ἀφοῦ κάνει μιά περίληψη τῶν Συνεδριάσεων τῶν ἀντιπροσώπων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, καταλήγει σέ παρατηρήσεις-συμπεράσματα πού θὰ παρατεθοῦν:

Παρατηρήσεις - Συμπεράσματα

1. Ἄν κανεὶς θελήσει νὰ ἐκτιμήσει καί ἀξιολογήσει τὰ ἐν Γενεύῃ εἰς τὴν Προπαρασκευαστικὴν Διάσκεψιν ἀπὸ 9 - 17 Δεκεμβρίου 2009 διὰ τὴν προετοιμασίαν

τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου, θά πρέπει νά ὁμολογήσῃ ὅτι ξεκίνησε, συνεχίστηκε καί ἔκλεισε μέσα σέ ἓνα πνεῦμα ὄχι ἀπλῶς ψυχρότητος, ἀλλά κατὰ κυριολεξία παγερότητος καί παγωνιάς. Τό 1993, δηλαδή πρό 16 ἐτῶν εἶχε διακοπῇ ὑπό θλιβεράς συνθήκας ἡ τότε Συνδιάσκεψις χωρίς ἐλπίδα. Κατά ἄκρα μακροθυμία ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐδέχθη νά συνεχισθοῦν κατὰ τό ἤδη παρελθόν ἔτος 2009.

2. Τίποτε στήν Συνδιάσκεψη αὐτή δέν ἐνθύμιζε πνεῦμα Χριστοῦ, ἀγάπη, Ἐκκλησία, Πεντηκοστή. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν σεβάσμιοι ἱεράρχες ἀγωνίζονταν, ἢ παραταξιακά χωρισμένοι σέ δύο μπλόκ (τῶν ὑπερμάχων τῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῶν πολεμίων του) ἢ μέ ἀγωνία νά ξεπερασθῇ αὐτό τό ψυχοφθόρον καί καταλυτικόν τῆς ἑννοιας τῆς Ἐκκλησίας πνεῦμα, πού ἔχει εἰσέλθει εἰς τά ἀνώτερα κλιμάκιά της καί σιγά-σιγά μεταβάλλεται σέ ἰδεολογική ταυτότητα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Μάτην ἠκούσθησαν κραυγαί ἀγωνίας.

3. Αἰτία τοῦ κακοῦ ὑπῆρξε ἡ, εἴτε κατὰ παγίδευσιν, εἴτε ἄλλως πως, εἰσαχθεῖσα εἰς τόν τρόπον προετοιμασίας μέθοδος τῆς λήψεως ἀποφάσεων κατὰ πλήρη καί ἀπόλυτον ὁμοφωνίαν. Ἡ ἀρχή φαίνεται ἀπολύτως ὀρθή. Ὅμως δέν εἶναι. Ἀφοῦ δέν ἐλήφθη ποτέ, εἰς καμμίαν Σύνοδον καμμία ἀπόφασις οὔτε γιά διατύπωσιν δόγματος, οὔτε γιά λύσιν κανονικοῦ προβλήματος μέ ἀπόλυτον ὁμοφωνίαν. Καί ἤδη ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος προειδοποιεῖ καί μέ τόν ΣΤ' Κανόνα νομοθετεῖ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τήν ψῆφον τινῶν, δύο ἢ τριῶν, πού "φιλονεικοῦντες", δηλαδή ἀντίθετα πρὸς τίς ἐπιταγές τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καί τῆς Εὐαγγελικῆς ἀγάπης σκεπτόμενοι καί ἐνεργοῦντες, προκαλοῦν ταραχήν καί τραύματα εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὄχι μόνον νά καταφρονοῦνται, ἀλλά καί νά ἐπιτιμῶνται.

Καί παρατηρήθη, ὅτι μέ προπέτειαν καί ἐλαφράν καρδίαν ὑποτιμῶντο ἀρχές πού ἐπρυτάνευσαν ἐντελῶς ἀδιαμφισβήτητες εἰς τήν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας περισσότερα ἀπὸ 1500 χρόνια!

4. Ὅπως ἀναφέραμε ἀνωτέρω, διεφάνη ὀλοκάθαρα ὅτι ὑπάρχουν δύο "μπλόκ", μέσα στίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες: Τό "μπλόκ" ὑπὲρ τῶν δικαίων καί προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τό "μπλόκ", τό ὁποῖον θέλει νά μειώσῃ, καί εἰ δυνατόν, νά καταργήσῃ τά προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, παρά τό γεγονός ὅτι ἰσχυρίζεται τό ἀντίθετον. Εἰς τό πρῶτον ἀνήκουν τά πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, ἃν καί αὐτή διαφοροποιήθη, ὅσον ἀφορᾷ τό θέμα τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου τοῦ Αὐτοκεφάλου. Εἰς τό δεύτερον "μπλόκ", ἡγέτις εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας συνεπικουρουμένη ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Γεωργίας, Πολωνίας καί Τσεχίας. Ἡ πώλωσις αὐτή δυσκολεύει καί θά δυσκολεύσῃ ὄχι μόνον τήν πορείαν πρὸς τήν σύγκλησιν τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ἀλλά καί κάθε ἄλλην πανορθόδοξον συνεργασίαν καί προσπάθειαν.

5. Ἰδιαιτέρως αἰσθητὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίωνος πρὸς τά προνόμια τοῦ

Οίκουμενικοῦ Πατριάρχου. Τοῦτο ἄλλωστε ἦτο ἀναμενόμενον, ἀφοῦ οὗτος δέν ἔπαυσε ποτέ εὐκαιρως-ἀκαίρως, τόσοις εἰς τό Βελιγράδι, ὅσον καί εἰς τόν διάλογον μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς, νά δράττεται πάσης εὐκαιρίας νά τονίζῃ ὅτι ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης δέν εἶναι "Πάπας τῆς Ἀνατολῆς" καί ὅτι οὐδεμίαν ἐξουσίαν κατέχει ἐντός τοῦ σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καί ὅτι οὐδέποτε ὁ Πατριάρχης Μόσχας θά τόν ἐξουσιοδοτήσῃ νά ἐκφράσῃ γνώμην του! Παρόμοια ἦτο καί ἡ στάσις τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, Θεοφ. Ἐπισκόπου Καμπινεάου κ. Κυπριανοῦ ἃν καί ὅχι τόσοις ἐμφανῆς.

Ἐντύπωσιν προεκάλεσεν ἡ στάσις τοῦ Ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, Σεβ. Μητροπολίτου Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλοχίου, ἡ ὁποία, παρά τόν προβαλλόμενον τάχα "φιλελληνισμόν" τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὅλα σχεδόν, ἦτο εὐθυγραμμισμένη μέ τάς θέσεις τῆς Μόσχας.

6. Τέλος παρά τό γεγονός, ὅτι μεταξύ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ὑπῆρξαν ἄρκετοί πρῶην ὑπότροφοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος, ὁ Σεβ. Ἀχρίδος κ. Ἰωάννης, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καμπινεάου κ. Κυπριανός, ὁ Θεοφ. Γεωργιανός Ἐπίσκοπος κ. Μελχισεδέκ, ὁ Θεοφ. Πολωνός Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε Γεώργιος, εἰς οὐδέν ὠφέλησε τάς διεκδικήσεις τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου. Οὗτοι οὐδεμίαν φιλελληνικήν στάσιν ἐτήρησαν. Τό μόνον πού κατάφεραν, ἦτο νά ὁμιλήσουν ἐναντίον τῶν θέσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς ἄπτεστα ἑλληνικά».

Τά ἴδια Πρακτικά τῆς Συνεδριάσεως τοῦ Δεκεμβρίου 2009 καί τά συμπεράσματα τοῦ π. Στεφάνου Ἀβραμίδη εἶναι ἀποκαλυπτικά καί δείχνουν ὅτι δέν ὑπῆρξε κάποια ἀνάμειξη τῆς Οὐάσινγκτον στό συγκεκριμένο θέμα, ἀλλά ὑπῆρξε ὑπονόμευση τῆς ἀποφάσεως ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας καί ὅσες Ἐκκλησίες τήν ἀκολουθοῦσαν, ἐνῶ ἀντίθετα τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἀπέβλεπε στήν ἐνότητα μέ ὑποχώρηση στίς ἕως τότε ἀρμοδιότητές του.

3. Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή τοῦ Φεβρουαρίου 2011

Τήν περίοδο μεταξύ 21^η καί 27^η Φεβρουαρίου 2011 συνήλθε στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης, στό Διορθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἡ Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, γιά νά ὁλοκληρώσῃ τό ἔργο τῆς προηγούμενης Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 2009, πού ἔγινε στόν ἴδιο χῶρο, στά δύο βασικά θέματα, ἦτοι «τό Αὐτοκέφαλον καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ» καί «τά Δίπτυχα», ὥστε σύμφωνα μέ τήν Γ' καί Δ' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη νά συμπεριληφθοῦν στήν Ἡμερήσια Διάταξη τῆς Ε' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως.

Διάβασα τὰ Πρακτικά καί αὐτῆς τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται σέ 324 σελίδες μεγάλου μεγέθους μέ ἔντονο ἐνδιαφέρον. Εἶδα τίς ἀπόψεις τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν κατὰ τόπους δεκατεσσάρων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καθὼς ἐπίσης διάβασα καί ὅλες τίς προτάσεις καί τίς συζητήσεις μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς.

Γενικά παρετήρησα ὅτι στὰ Πρακτικά αὐτά ὑπάρχει ἔντονο ἱστορικό ὕλικό γιὰ τὰ δύο αὐτά θέματα, κυρίως γιὰ τό θέμα πού μέ ἀπασχολεῖ στό κείμενό μου αὐτό, δηλαδή «Τό Αὐτοκέφαλον καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ», διέγνωσα τίς προθέσεις κάθε Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καί κυρίως οἱ συζητήσεις πρός τό τέλος λαμβάνουν ἓνα χαρακτήρα ἀντιπαραθέσεως, πού μοῦ προκαλοῦσαν στενοχώρια, ἐνίοτε καί ἰλαρότητα!

Δέν πρόκειται ἐδῶ νά κάνω εὐρύτερες παρατηρήσεις καί γενικούς ἢ εἰδικούς σχολιασμούς, ἀλλά θά τονίσω μερικά σημεῖα ἐνδεικτικά τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο ἐτέθησαν τὰ ζητήματα καί κυρίως νά καταγράψω τήν ἀπόφαση στήν ὁποία κατέληξαν οἱ ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς.

Στήν Συνεδρίαση τῆς Τρίτης 22ας Φεβρουαρίου 2011 ὁ Πρόεδρος τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης ἔθεσε στά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τίς τρεῖς προτάσεις πού μέχρι τότε ἀπαρτίσθηκαν, ὥστε νά καταλήξουν στήν ὁμοφωνία ὡς πρός τόν τρόπο ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας.

Ἡ πρώτη πρόταση εἶχε διατυπωθῇ στήν προηγούμενη συνάντηση τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 2009 «ὅτι ὑπογράφει ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης (τόν Τόμο Αὐτοκεφαλίας) καί ὑπογράφουν ὡς συμμαρτυροῦντες, οἱ ἄλλοι Προκαθήμενοι». Ἡ δεύτερη πρόταση τέθηκε ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο Βολοκολάμσκ Ἰλαρίωνα, ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας «νά ὑπογράφη πρῶτος ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, ἐν συνεχείᾳ δέ ὅλοι οἱ Προκαθήμενοι, ἄνευ οὐδενός χαρακτηρισμοῦ». Ἡ τρίτη πρόταση προῆλθε ἀπό τήν προηγούμενη συζήτηση πού διετύπωσε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχίας καί Σλοβακίας Μητροπολίτης Μιχαλόβτσε Γεώργιος, σύμφωνα μέ τήν ὁποία τόν Τόμο «νά ὑπογράφη ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης μέ τήν προσθήκην "ἀποφαίνεται" καί οἱ ἄλλοι Προκαθήμενοι μέ τήν προσθήκην "συναποφαίνεται"».

Ἀπό τίς τρεῖς αὐτές προτάσεις φαίνεται ὅτι ὅλοι συμφώνησαν ὅτι ὁ Τόμος τῆς Αὐτοκεφαλίας πρέπει νά δίνεται μέ τήν συγκατάθεση τῆς Μητρός Ἐκκλησίας ἀπό τήν ὁποία θά ἀποσπασθῇ ἡ νέα Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία, μέ τήν Πανορθόδοξο συναίνεση, ὅτι ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ὑπογράφη πρῶτος καί ἀκολουθοῦν οἱ ἄλλοι Προκαθήμενοι, ἀλλά δέν ὑπῆρξε συμφωνία στόν τρόπο μέ τόν ὁποῖον θά ὑπογράφουν οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Αυτό δέν εἶναι παρωννιχίδα, ἀλλά ἀφ' ἑνός μέν ἐκφράζει τήν ἐκκλησιολογική ἀρχή ὅτι σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ὑπάρχει Πρῶτος, σύμφωνα μέ τό συνοδικό καί ἱεραρχικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, πού λειτουργεῖ ὡς κεφαλή καί πρωτεῖο διακονίας, ἀφ' ἑτέρου δέ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, μαζί μέ ἄλλες ὁμόφρονες τῆς Ἐκκλησίας ἀμφισβητοῦν τόν ρόλο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καί ὅπως φάνηκε κατά τήν συζήτηση, ὑπονομεύουν τήν θέση του στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὅπως ἐκφράσθηκε τούς τελευταίους αἰῶνες. Ἄλλωστε, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' ἔδωσε τήν Πατριαρχική τιμή καί ἀξία στήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας τό 1589, κάτω ἀπό πίεση τοῦ Τσάρου, καί συμφώνησαν ὕστερα οἱ ἄλλοι Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς τό 1590, καί 1593. Μάλιστα, ἐνῶ ὁ Τσάρος τῆς Ρωσίας ζήτησε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας νά καταλάβῃ τήν 3^η θέση μετά τήν Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τῆς Ἀλεξανδρείας, τελικά δέν ἔγινε ἀποδεκτό καί κατέλαβε τήν 5^η θέση μετά τήν Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων.

Ο Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ἰλαρίων διετύπωσε τήν θέση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ὅτι ἡ ἐκπόνηση τοῦ νέου τρόπου χορηγήσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου θά πρέπει νά ὑπογραμμίζῃ τόν πανορθόδοξο χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας, ὁπότε «ὁ Τόμος δέν πρέπει νά εἶναι πατριαρχικός». Ἔτσι, κατά τήν ἀπόφαση τῆς Ἐκκλησίας του, «κάτωθεν τοῦ Τόμου νά ὑπάρχουν αἱ ὑπογραφαί ὅλων τῶν Προκαθημένων τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μέ πρώτην βεβαίως τήν ὑπογραφήν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου», χωρίς νά ὑπάρχῃ καμμιᾷ διαφοροποίηση, δηλαδή νά μήν ὑπάρχουν τά ρήματα «ἀποφαίνεται» καί «συναποφαίνεται», γιατί κατά τήν γνώμη τῆς Ἐκκλησίας του «ἐνδέχεται οἱ Προκαθήμενοι νά σχηματίσουν τήν ἐντύπωσιν μειώσεως τοῦ ρόλου τους».

Βεβαίως, κατά τήν συζήτηση ἐλέχθησαν ὅτι τό «συναποφαίνεται» δέν συνιστᾷ μείωση τοῦ ρόλου τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, ἄλλωστε τό «Σύν» σημαίνει «συναπόφασιν καί ὄχι ἀπόφασιν ἀπό μόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου», ἀντίθετα μάλιστα δείχνει τήν συνοδική διάσκεψη καί συναπόφαση σέ Σύνοδο, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἔτσι, μέ τήν προηγηθεῖσα συγκατάθεση τῆς Ἐκκλησίας Μητέρας καί τήν συναίνεση ὅλων τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐκφράζεται ἡ συνοδικότητα τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν ἱεραρχική της διάρθρωση.

Ο Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης τόνισε ὅτι «εἶναι σαφές ὅτι δέν δεχόμεθα ὑπερτροφίαν τοῦ Πρώτου, ἀλλά οὔτε καί ἀτροφίαν».

Ἐπειδή ἐτέθησαν οἱ τρεῖς προτάσεις, πού ἀνεφέρθησαν πιό πάνω, ὁ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης εἶπε:

«Ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπικοινωνήσε μετά τοῦ Παναγιωτάτου καί ἡ ἀπάντησίς του ἦτο ὅτι ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία πάντοτε ἐπίστευεν ὅτι ὁ Τόμος πρέπει νά ὑπογράφεται μόνον ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς εἰς τό παρελθόν, ὑπανεχώρησε προκειμένου νά δοθῇ διέξοδος,

έδεχθη ό Τόμος νά υπογράφεται καί υπό τών άλλων Προκαθημένων, αλλά επιμένει καί παρακαλεί νά τηρηθῇ ή ισχύουσα είς τό Οίκουμενικό Πατριαρχεῖον τάξις, καί ή όποία έφηρμόσθη είς τήν περίπτωση τοῦ Τόμου αὐτοκεφαλίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δηλαδή ό Οίκουμενικός Πατριάρχης "άποφαίνεται", οί δέ λοιποί Προκαθημένοι υπογράφουν μέ τήν δήλωσιν "συναποφαίνεται". Αὐτή εἶναι ή θέσις τοῦ Οίκουμενικοῦ Πατριαρχείου, φοβοῦμαι δέ ότι εἶναι ή τελική, δέν εἶναι δηλαδή δυνατόν νά υπάρξῃ από πλευρᾶς Οίκουμενικοῦ Πατριαρχείου οιαδήποτε ἀλλαγῇ είς τήν θέσιν αὐτήν».

Ἡ πρόταση αὐτή δέν γινόταν ἀποδεκτή από τήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, γι' αὐτό ό Μητροπολίτης Περγάμου εἶπε:

«Ο Παναγιώτατος τοῦτο τό ἐρώτημα ἔθεσε κατά τήν ἐπικοινωνίαν μας, δηλαδή ποῖοι εἶναι οί λόγοι διά τούς όποίους ή πρότασις δέν γίνεται ἀποδεκτή, λέγων ότι ἀδυνατεῖ νά κατανοήσῃ ότι τό "συναποφαίνεται" εἶναι ὑποτιμητικό, διότι οὐδέποτε είς τό παρελθόν ἐθεωρήθη ὑποτιμητικό».

Σέ ἄλλο σημεῖο εἶπε:

«Ἐδῶ όμως τίθεται καί ἓν ἐρώτημα, δηλαδή ἐκεῖνοι, οί όποιοι ἀπορρίπτουν τήν διατύπωσιν (έννοεῖται ἀποφαίνεται-συναποφαίνεται), διατί τήν ἀπορρίπτουν; Ἄς μᾶς εἶπουν τούς λόγους, ότι π.χ. δέν εἶναι ὀρθόδοξος τρόπος. Δημιουργοῦνται ἐπομένως ὠρισμένα ἐρωτηματικά, καί ό Παναγιώτατος στενοχωρεῖται καί ἀντιδρᾷ οὕτω, διότι διερωτᾶται διατί δέν τό δέχονται. Τί κρύπτει ή ἄρνησις αὐτή, μήπως ἀμφισβήτησιν ή φόβον; Οὕτω δηλητηριάζεται πολύ ή ἀτμόσφαιρα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Γνωρίζετε ὅλοι, ἀγαπητοί ἀδελφοί, διά νά εἴμεθα εἰλικρινεῖς μεταξύ μας, ότι κυκλοφοροῦν εὐρύτατα σχόλια ότι μεταξύ τών Ἐκκλησιῶν μας ὑπάρχει μία ὑποψία, ότι δῆθεν ό εἷς θέλει νά γίνῃ πάπας, ότι ό ἄλλος θέλει νά γίνῃ αὐτός πάπας... "Ὅλα αὐτά λέγονται καί κυκλοφοροῦν καί τά γνωρίζουν ὅλοι. Λοιπόν, αὐτό πρέπει νά ἐκλείψῃ. Ἡ διατύπωσις "ἀποφαίνεται / συναποφαίνεται", ή όποία ἐγένετο ἀποδεκτή κατά τό παρελθόν, οὐδεμίαν ὑπεροχήν ὑποδηλοῖ, οὐδεμίαν ὑποκρύπτει παπικήν διάθεσιν ή θέσιν οὐδενός. Ἐάν εἶχεν οὕτω, δέν θά τό ἐδέχοντο οί ἄλλοι Πατριάρχαι κατά τό παρελθόν».

Ο Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ἰλαρίων, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας χρησιμοποίησε μερικά ἀνίσχυρα ἐπιχειρήματα γιά νά καταλήξῃ ότι «ή πρότασις αὐτή δέν εἶναι ἀποδεκτή δι' ήμᾶς». Καί όταν ό Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης ἔλεγε ότι πρέπει νά λήξῃ τό θέμα τοῦ πῶς υπογράφεται ό Τόμος αὐτοκεφαλίας «εἴτε θετικῶς εἴτε ἀρνητικῶς, καί εὐχομαι θετικῶς, ἐφ' όσον ὑπάρχει μία πρότασις, ή όποία εἶναι τρόπον τινά γενικῶς ἀποδεκτή» νά δίνεται τό αὐτοκέφαλο μέ συνοδικό τρόπο, ό Ἀρχιεπίσκοπος Βολοκολάμσκ Ἰλαρίων ἀπάντησε: «Ἡμεῖς δέν δυνάμεθα νά τό ἀποδεχθῶμεν». Καί ό Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης κατέληξε: «Δέν τό δέχεσθε. Τότε ἔχομεν ἀδιέξοδον, μειοψηφούσης τῆς Ἐκκλησίας τῆς

Ρωσίας. Παρακαλῶ νά μή παραταθῇ πλέον ἡ συζήτησις. Αὐτό σημαίνει ὅμως ὅτι δυσχεραίνεται πλήρως ἡ διαδικασία τοῦ Αὐτοκεφάλου καί τῆς Συνόδου τρόπον τινά».

Διαβάζοντας τά Πρακτικά καί ἰδιαίτερα τήν συζήτηση μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀφ' ἑνός μέν ἐνημερώθηκα ἀρκούντως γιά τά ἐπιχειρήματα κάθε Ἐκκλησίας σχετικά μέ τόν τρόπο χορηγήσεως τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας, ἀφ' ἑτέρου δέ στενοχωρήθηκα πολύ ἀπό τό ἐπίπεδο τῆς συζήτησης. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπανερχόνταν στά ἴδια θέματα, αὐτό πού ὑποστήριζαν πρίν τό ἀνέτρεπαν λίγο πιό κάτω, προέβαλαν διάφορες ἄλλες προτάσεις δῆθεν γιά νά λυθῇ τό θέμα, ἀκόμη ἔγιναν ἀναφορές καί στίς θεωρίες περί Τρίτης Ρώμης, καί σχημάτισα τήν ἄποψη ὅτι εἶναι καλύτερα νά μή δημοσιευθοῦν τά Πρακτικά αὐτά γιατί θά προκαλέσουν διάφορα ἀρνητικά συμπεράσματα στούς ἀναγνώστες, γιά τόν τρόπο πού σκέπτονται καί ἐργάζονται μερικές κατά τόπους Ἐκκλησίες.

Στό τέλος, μετά ἀπό μεγάλη καί ψυχοφθόρα καί λυπηρά διένεξη γιά τόν τρόπο συντάξεως τῆς ἀποφάσεως-ἀνακοινωθέντος, ὑπεγράφη τό ἀνακοινωθέν-ἀπόφαση γιά τήν «ὑπογραφή τοῦ Τόμου αὐτοκεφαλίας». Τό παραθέτω:

«Ἡ Επιτροπή ἀρχικῶς συνέχισε τήν συζήτησιν τοῦ θέματος περί τοῦ τρόπου ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου αὐτοκεφαλίας, τό ὁποῖον εἶχε παραμείνει ἐκκρεμές ἀπό τήν προηγουμένην συνάντησιν αὐτῆς. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐγένεντο αἱ ἀκόλουθοι νέαι προτάσεις:

α) Ὁ Τόμος νά ὑπογράφηται ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διὰ τῆς προσθήκης ἰδιοχείρως ὑπ' Αὐτοῦ τῆς λέξεως «ἀποφαίνεται», καί ἐν συνεχείᾳ ὑπό τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διὰ τῆς προσθήκης τῆς λέξεως «συναποφαίνεται».

β) Ὁ Τόμος νά ὑπογράφηται ὡς ἀνωτέρω μέ τήν προσθήκην ταυτοσήμου πρὸς τό συναποφαίνεσθαι ὁρου ἢ ἄνευ οἰασδῆποτε προσθήκης.

γ) Ὁ Τόμος νά ὑπογράφηται ὡς ἀνωτέρω, ἀλλὰ διὰ τῆς συμπεριλήψεως ἐντός τοῦ κειμένου αὐτοῦ δηλώσεως περί ἰσοτιμίας πάντων τῶν Προκαθημένων.

δ) Ὁ Τόμος νά ὑπογράφηται ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διὰ τῆς ἰδιοχείρου προσθήκης τῶν λέξεων "ἀποφαίνεται μετὰ πάντων τῶν Προκαθημένων τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν".

Ἐπὶ ἐκάστης ἐκ τῶν ἀνωτέρω προτάσεων ἠρωτήθη ὑπό τοῦ Προέδρου τό σῶμα τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐάν ὑπάρχῃ ἀντίρρησις. Ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης ἡ ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας προέβαλεν ἀντίρρησιν, ἐπιμένουσα εἰς τήν πρότασίν της ὅπως ὁ Τόμος τῆς Αὐτοκεφαλίας ὑπογράφηται κατὰ τήν σειράν τῶν Διπτύχων ὑπό πάντων τῶν Προκαθημένων ἄνευ προσθήκης τινός εἰς τὰς ὑπογραφάς των.

Δοθέντος ότι κατά τόν ισχύοντα Κανονισμόν αί αποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς δέον νά λαμβάνωνται ἐν ὁμοφωνίᾳ, οὐδεμία ἐκ τῶν ὡς ἄνω προτάσεων ἐγένετο ὁμοφώνως ἀποδεκτή καί συνεπῶς ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ τρόπου ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου αὐτοκεφαλίας δέν ἐπετεύχθη ἡ συμφωνία καί ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἐπιτροπή δέν ἐχώρησεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ περιεχομένου τοῦ Τόμου αὐτοκεφαλίας».

Μετά τό πέρας τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Φεβρουαρίου 2011 ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀπέστειλε ἐπιστολή πρὸς τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, μέ τὴν ὁποία ἐνημερώνει ὅτι ἐξαιρεῖται τό θέμα «τοῦ Αὐτοκέφαλου καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ» ἀπὸ τὴν θεματολογία τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, **ἐφόσον τό κείμενο δέν ἐγκρίθηκε ὁμοφώνως ἀπὸ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.**

Ἡ ἐπιστολή αὐτὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἔγινε ἀποδεκτή ἀπὸ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Αὐτό εἶναι δεσμευτικό ἀπὸ τόν Κανονισμό λειτουργίας τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων πού ἐγκρίθηκε στήν Γ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη τοῦ 1986 (28 Ὀκτωβρίου ἕως 6 Νοεμβρίου), ὅπως προβλέπεται στά ἄρθρα 16 καί 17 τοῦ Κανονισμοῦ.

Ἄλλωστε, ὄχι μόνον δέν ἀποφασίσθηκε ὁμοφώνως ὁ τρόπος ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας, μέ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ἀλλά δέν συζητήθηκε οὔτε ἀποφασίσθηκε ὁμοφώνως καί τό περιεχόμενο τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας, πού θά ἦταν τό ἐπόμενο στάδιο μετὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ τρόπου ὑπογραφῆς.

Ἡ ἄποψη τοῦ Μητροπολίτου Βολοκολάμσκ Ἰλαρίωνος ὅτι ἦταν λάθος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας τό νά ἀποδεχθῇ τὴν πρόταση αὐτὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου δέν εὐσταθῇ οὐσιαστικά, γιατί αὐτὴ ἡ διαδικασία προβλεπόταν ἀπὸ τόν Κανονισμό λειτουργίας τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων, πού ἀφορᾷ καί τίς Διορθόδοξες Προπαρασκευαστικὲς Ἐπιτροπές, καί ὁ ὁποῖος Κανονισμός ἀποφασίσθηκε ὁμοφώνως ἀπὸ ὅλες τίς Ἐκκλησίες τό 1986 καί εἶναι δεσμευτικός γι' αὐτές.

Μέ αὐτές τίς προϋποθέσεις τό ἕως τότε καταρτισθέν κείμενο γιὰ τὴν χορήγηση τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας πού ἔγινε ἀπὸ τὴν Διορθόδοξη Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπή τό 1993 εἶναι ἓνα ἀπλό κείμενο ἐργασίας καί δέν ἔχει ἰσχύ, ἀλλά, βεβαίως, δέν ἀκολούθησε καί ἡ συζήτηση γιὰ τό περιεχόμενο τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας.

4. Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη τό 2015

Στὴν Σύναξη τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πού ἔγινε στήν Κωνσταντινούπολη μεταξύ 6^{ης} ἕως 9^{ης} Μαρτίου 2014 μεταξύ τῶν ἀποφάσεων πού ἐλήφθησαν, γιὰ τὴν σύγκληση τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τόν Ἰούνιο τοῦ 2016 ὁμοφώνως ἀποφασίσθηκε νά συγκληθῇ, ὕστερα ἀπὸ σχετικὴ προετοιμασία, ἡ Ε΄

Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη τό 2015 για νά ἀποφασίσῃ τήν σύγκληση τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου.

Μεταξύ τῶν ἄλλων στήν ἀπόφαση τῶν Προκαθημένων στήν Σύναξη αὐτήν διαλαμβάνεται:

«Τυχάνει εὐκαΐον ὅπως τά εἰς προπαρασκευαστικόν στάδιον συζητηθέντα δύο θέματα, ἥτοι "Τό Αὐτοκέφαλον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ" καί "τά Δίπτυχα" συζητηθοῦν περαιτέρω ὑπό τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐάν ἐπιτευχθῇ ὁμοφωνία καί ἐπὶ τῶν δύο τούτων θεμάτων, ταῦτα θά παραπεμφθοῦν εἰς τήν Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν τοῦ 2015 καί δι' αὐτῆς εἰς τήν Ἀγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον».

Συγκροτήθηκε Εἰδική Διορθόδοξη Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία σέ τρεῖς διαδοχικές συνελεύσεις της, στό Σαμπεζύ, μία τό 2014 καί δύο τό 2015, ὁλοκλήρωσε τό ἔργο της μέ τήν ἀναθεώρηση τοῦ κειμένου περί «νηστείας», τήν ριζική ἀναμόρφωση τοῦ κειμένου «Ὁρθοδοξία καί χριστιανικά ἰδεώδη», τήν συγχώνευση τῶν κειμένων τῶν δύο συναφῶν θεμάτων, ἥτοι «Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τό λοιπόν χριστιανικόν κόσμον» καί «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί Οἰκουμενική κινήσεις», τήν ἀποφυγή παρέμβασης στά κείμενα τῆς Β' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἥτοι «κωλύμματα γάμου», «Ἡμερολογιακόν ζήτημα», διότι προέκυψαν διαφωνίες στίς προτεινόμενες οὐσιαστικές τροποποιήσεις, ἀλλαγές καί προσθήκες.

Κατόπιν τούτων, στήν Ε' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης (10-17 Ὀκτωβρίου 2015) ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας Ἱερεμίας, Γραμματεὺς ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, στήν εἰσήγησή του, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἐνημερώνει τό Σῶμα γιά τά σαφῆ ὅρια τῆς ἀποστολῆς τῆς Διασκέψεως αὐτῆς, ὥστε ἀπό γράμμα πού ἔλαβε ἀπό τόν Παναγιώτατο Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο, πού εἶναι:

«*Πρῶτον*, ἡ τελική ἔγκρισις τῶν ὑπό τῆς εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἀναθεωρηθέντων κειμένων, *δεύτερον*, ἡ παραπομπή τῶν μὴ τροποποιηθέντων κειμένων εἰς τήν Ἀγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, ὡς ἀνεφέρομεν ἄνωτέρω, ἐφ' ὅσον εἶχον ὁμοφώνως ἐγκριθῇ ὑπό Πανορθοδόξων Διασκέψεων, *τρίτον*, ἡ ἄμεσος παραπομπή εἶναι αὐτονόητος διὰ τά ὁμοφώνως ἀποδεκτά γενόμενα κείμενα τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ 2009, καί, *τέταρτον*, οὐδέν θέμα μὴ διελθὼν διὰ τῆς προβλεπομένης ὑπό τοῦ Κανονισμοῦ προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας δύναται νά εἰσαχθῇ πρός συζήτησιν, ὡς ἐκφεῦγον τῆς ἀρμοδιότητος τῆς παρούσης Διασκέψεως».

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγᾶμου Ἰωάννης, Πρόεδρος, στήν ὁμιλία του κατά τήν ἐναρκτήρια Συνεδρία τῆς Ε' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, μεταξύ τῶν ἄλλων εἶπε:

«Ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων καθώρισεν ἐκτός τῶν κειμένων, τά ὁποῖα χρήζουν ἀναθεωρήσεως ἢ ἐπιμελείας, καί τόν χρόνον, ἐντός τοῦ ὁποίου θά ἔπρεπε νά

έτοιμασθῇ ἡ τροποποιήσις αὐτή, ὁ χρόνος δέ ἦτο τό Πάσχα τοῦ ἔτους τούτου. Ἐπομένως κατεβλήθη ἡ προσπάθεια μέχρι τό Πάσχα νά ὀλοκληρωθῇ τό ἔργον αὐτό τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων ἐπίσης ἐξέφρασε τήν ἐπιθυμίαν, εἰ δυνατόν, νά ἐξετασθοῦν καί τά θέματα τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καί πάλιν καί τῶν *Διπτύχων*, ἡ ὁποία ἐπιθυμία δυστυχῶς δέν κατέστη δυνατόν νά ἐκπληρωθῇ, διότι, ὅπως γνωρίζετε, ἡ Ἐπιτροπή ἐτελείωσε τό ἔργον της μόλις τήν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Λαζάρου, τήν προτεραίαν δηλαδή τοῦ Πάσχα καί δέν εἶχε χρόνον νά ἀσχοληθῇ μέ τό θέμα τοῦτο. Ἡ καθυστέρησις αὐτή δέν ὀφείλεται εἰς τόν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς. Γνωρίζετε ὅσοι μετείχατε τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι κατέστη σχεδόν ἀδύνατον νά εὕρωμεν ἡμέρας κοινάς εἰς ὅλους, ὥστε νά συνέλθωμεν ὡς Ἐπιτροπή ἐνωρίτερον. Ἐπομένως ὑπῆρξε κάπως ἄδικος ἡ μομφή κατὰ τοῦ προεδρείου εἰς τό θέμα αὐτό. Τά θέματα λοιπόν αὐτά δυστυχῶς, δηλαδή τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καί τῶν *Διπτύχων* δέν κατέστη δυνατόν, μέσα εἰς τά χρονικά ὅρια, τά ὁποῖα μᾶς ἔθεσαν οἱ σεπτοί Προκαθημένοι, νά ἐξετασθοῦν καί παραμένουν ἐκτός τῆς θεματολογίας».

Διαβάζοντας κανεῖς τούς χαιρετισμούς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκ μέρους τῶν Προκαθημένων τους στήν Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψις παρατηρεῖ ὅτι μερικές Ἐκκλησίες ἀναφέρθησαν στό νά συζητηθῇ καί τό θέμα τοῦ *Αὐτοκεφάλου*, ἀλλά ὁ Πρόεδρος τῆς Διασκέψεως, Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης, ἐπανειλημμένως τόνιζε, αὐτό πού εἶχε ὑπογραμμίσαι καί ὁ Γραμματεὺς ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας Ἱερεμίας, ὅτι θέματα πού ἐκφεύγουν τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς Ἐπιτροπῆς, τά ὁποῖα δέν ἀποφασίσθησαν στίς Διορθόδοξες Προπαρασκευαστικές Ἐπιτροπές ἢ στήν Εἰδική Διορθόδοξη Ἐπιτροπή πού συνεκλήθη τό 2014 καί δύο φορές τό 2015, δέν συζητοῦνται.

Εἶναι χαρακτηριστικές δύο ἀπαντήσεις του σέ ἀντιπροσώπους τῶν Ἐκκλησιῶν.

Στόν Σεβ. Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίωνα εἶπε:

«Σᾶς εὐχαριστοῦμε, ἅγιε Βολοκολάμσκ, τόσον διὰ τόν χαιρετισμόν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου σας, ὅσον καί διὰ τās σκέψεις, τās ὁποίας ἐξεφράσατε, πολλάι ἐκ τῶν ὁποίων βεβαίως ἀφοροῦν ἀμέσως εἰς τό ἔργον μας, ἄλλαι ὁμως οὐδεμίαν ἔχουν σχέσιν πρός τήν ἀποστολήν μας. Βεβαίως, ἐάν εἴχετε τήν ἐντολήν νά τās ἐκφράσητε, δέν θά ἠμπορούσατε νά πράξετε διαφορετικῶς, ἀλλά ὡς Πρόεδρος αὐτῆς τῆς Ἐπιτροπῆς ὀφείλω νά ἐπισημάνω ὅτι ὠρισμένα πράγματα δέν ἐμπίπτουν εἰς τήν ἀρμοδιότητά μας. Ἐπὶ παραδείγματι, τό θέμα τῆς *περιλήψεως τοῦ Αὐτοκεφάλου* εἰς τήν θεματολογίαν εἶναι κάτι, τό ὁποῖον δέν δυνάμεθα νά ἀποφασίσωμεν ἡμεῖς, διότι δέν ἔχομεν ἀρμοδιότητα. Ἐάν οἱ Προκαθημένοι θελήσουν νά τό περιλάβουν, ἡμεῖς εἴμεθα ἔτοιμοι νά ὑπακούσωμεν εἰς τās ἐντολάς των καί νά ὑπηρετήσωμεν τήν προετοιμασίαν καί τοῦ θέματος αὐτοῦ, ἀλλά τήν στιγμὴν αὐτή, κατὰ τόν Κανονισμόν, τό θέμα αὐτό δέν ὠρίμασεν ὥστε νά ἔλθῃ εἰς Προσυνοδικήν Διάσκεψιν. Ἐπομένως, τό θέμα αὐτό ἀφορᾷ μόνον εἰς τούς Προκαθημένους».

Στόν Σεβ. Μητροπολίτη Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιο εἶπε:

«Βεβαίως, δέν ἔχει νόημα πλέον νά ἐπανέλθω εἰς τήν παρατήρησιν, τήν ὁποίαν ἔκανα καί διά τούς προηγουμένους ὁμιλητάς, ὅτι ἡ θεματολογία δέν ἐμπίπτει εἰς τάς ἀρμοδιότητας τῆς παρούσης Διασκέψεως, καί ἐπομένως ἡ προσθήκη ὑφ' ἡμῶν τοῦ *Αὐτοκεφάλου* δέν εἶναι δυνατή. Ἦκούσαμεν βεβαίως, διότι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά ἀκούσωμεν μέ σεβασμόν τά μηνύματα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλά ἡ ἀπάντησις εἶναι, ὅτι τά αἰτήματα αὐτά θά πρέπει νά ἀπευθυνθοῦν εἰς ἀρμοδιωτέρους παράγοντας καί ὄχι εἰς ἡμᾶς ἐδῶ. Καί ἀρμοδιώτεροι βεβαίως εἶναι οἱ Προκαθημένοι, οἱ ὅποιοι δύνανται νά ἀποφασίσουν νά διευθετήσουν θέματα τοιούτου εἶδους. Ἐπομένως, ἀκούομεν μέν μέ σεβασμόν ὅλας τά παρεμβάσεις, ἀλλά ἡ ἔδρα εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἐπισημάνῃ τούς περιορισμούς, ἐντός τῶν ὁποίων κινούμεθα κατ' ἐντολήν τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι ὁ περιορισμός τῆς Προσυνοδικῆς Διασκέψεως εἶναι σαφής. Ἐξετάζει μόνον κείμενα, τά ὁποῖα ἔχουν τύχει ὠριμάνσεως εἰς τήν ἀποδοχήν τῶν κατόπιν Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν».

Ἀκολούθως, ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης τόν Ἰανουάριο τοῦ 2016, ἀπεφάσισε γιά τήν σύγκληση τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου στήν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία στό Κολυμπάρι τῆς Κρήτης καί **ὄρισε τήν θεματολογία της, στήν ὁποία δέν συμπεριλήφθηκε τό θέμα τοῦ «Αὐτοκεφάλου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ»**. Ὑπῆρξαν κάποιες μεμονωμένες διαφωνίες, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας δέν ὑπέγραψε τόν Κανονισμό Λειτουργίας τῆς Συνόδου, καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας δέν ὑπέγραψε τό κείμενο γιά τούς μικτούς γάμους.

Τελευταῖα ἐξεδόθησαν τά Πρακτικά τῆς Σύναξης τῶν Προκαθημένων τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης μεταξύ 21-27 Ἰανουαρίου 2016, 542 σελίδων, τά ὁποῖα διάβασα μέ μεγάλο ἐνδιαφέρον, στά ὁποῖα φαίνεται ἡ τακτική τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καί μερικῶν ἄλλων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πού τήν ἀκολουθοῦν, ἀλλά αὐτό, ἂν χρειασθῇ, θά εἶναι τό ἀντικείμενο ἄλλου κειμένου, προκειμένου νά ἀποκαλυφθῇ ἡ ἀλήθεια ἀπό τά Πρακτικά.

Στό διάστημα μεταξύ Ἰανουαρίου 2016 καί Ἰουνίου 2016 ἀντηλάγησαν ἐπιστολές μεταξύ μερικῶν Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν καί τελικά συνεκλήθη ἡ Σύνοδος στήν Κρήτη τόν Ἰούνιο τοῦ 2016, χωρίς τήν συμμετοχή τεσσάρων Ἐκκλησιῶν, ἥτοι Ἀντιοχείας, Ρωσίας, Βουλγαρίας καί Γεωργίας. Ἡ θεματολογία τῆς Συνόδου, ὅπως καθορίσθηκε ἀπό τήν Σύνοδο τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τόν Ἰανουάριο 2016 περιορίσθηκε σέ ἕξι θέματα, ἥτοι:

«Ἡ ἀποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον, ἡ Ὁρθόδοξος Διασπορά, τό Αὐτόνομον καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ, τό μυστήριον τοῦ γάμου καί τά κωλύματα αὐτοῦ, ἡ σπουδαιότης τῆς νηστείας καί ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον, σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον».

Ἔτσι, τό θέμα «Τό Αὐτοκέφαλον καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ», ἐπειδή δέν εἶχε ἀποφασισθῇ ὁμοφώνως, ἀποκλείσθηκε ἀπό τήν Ἀγία καί Μεγάλη Σύνοδο.

Έπιλεγόμενα

Ύστερα από αυτήν τήν σύντομη ανάλυση φαίνεται καθαρά ότι η προετοιμασία για τήν Σύνοδο της Κρήτης ήταν μακρά, επίπονος, άρχισε τό 1961 καί πραγματοποιήθηκε ύστερα από 55 έτη, δηλαδή πέρασε πάνω από μισός αιώνας. Τά γεγονότα πού έγιναν κατά τήν διάρκεια της Συνόδου στην Όρθόδοξη Ακαδημία στό Κολυμπάρι Κρήτης καί μετά από αυτήν, καί κυρίως τό ότι δέν συμφωνήθηκε όμοφώνως ό τρόπος της ύπογραφής τοῦ κειμένου για τήν χορήγηση τοῦ Αυτόκεφάλου σέ μία Έκκλησία, αλλά καί τό περιεχόμενο της χορηγήσεως τοῦ Τόμου Αυτόκεφαλίας έφερε τά πράγματα στό νά μή ισχύη ό Συνοδικός τρόπος χορηγήσεως τοῦ Τόμου Αυτόκεφαλίας σέ μία Έκκλησία πού προέβλεπε τό κείμενο τοῦ 1993 καί νά ισχύη ή πρό αὐτοῦ τακτική, δηλαδή νά χορηγῆται ό Τόμος της Αυτόκεφαλίας ὑπό μόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Από όλα αὐτά πού έγιναν από τό έτος 1993 (28 χρόνια μέχρι σήμερα), δέν μπορῶ νά αποδώσω εὐθύνες στόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη ότι πιέσθηκε από τούς Ἀμερικανούς, ἀφοῦ όλα αὐτά τά χρόνια ό Οἰκουμενικός Πατριάρχης έδειξε καλή πρόθεση νά ἐπιλύση τό θέμα της χορηγήσεως Αυτόκεφαλίας, μέ ὑποχώρησή του από τήν ἔως τότε πρακτική.

Μπορῶ δέ νά αποδώσω εὐθύνες σέ εκείνους, κυρίως στην Έκκλησία της Ρωσίας, πού δέν ἀποδέχθηκαν τό κείμενο για τήν χορήγηση της Αυτόκεφαλίας, πού ἦταν συγχρόνως κινήσεις για τήν ὑπονόμευση τοῦ ρόλου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τελικά ὑπονόμευση τοῦ συνοδικοῦ καί ιεραρχικοῦ πολιτεύματος της Όρθοδόξου Έκκλησίας. Αὐτή ἔθεσε βέτο για τήν μή ολοκλήρωση τοῦ κειμένου για τό Αυτόκέφαλο καί τόν τρόπο χορηγήσεώς του, τό ὁποῖο πλέον εἶναι ἕνα κείμενο ἐργασίας χωρίς νά ἔχη συμφωνηθῇ.

Ἡ ἀνάγνωση τῶν Πρακτικῶν τοῦ 2009, τοῦ 2011, τοῦ 2015 καί της Σύναξης τῶν Προκαθημένων τό 2016 πού ἐκτείνονται σέ περίπου 1.500 σελίδες καί ή ἀνάγνωση ἄλλων κειμένων πολλῶν σελίδων μέ ὁδήγησαν σέ αὐτό τό συμπέρασμα. Τά ὅσα λέγονται για τό θέμα αὐτό από τήν Ρωσική πλευρά εἶναι τουλάχιστον ἀστήρικτα στά Πρακτικά τῶν Συνεδριάσεων.

Βεβαίως, τό θέμα ἔχει καί ἄλλες πλευρές, οἱ ὁποῖες ἔχουν ἀναλυθῇ στό βιβλίο μου μέ τίτλο «Τό Συνοδικό καί Ἱεραρχικό Πολίτευμα της Έκκλησίας, μέ ἀναφορά στό Οὐκρανικό ζήτημα» (401 σελίδες). Τά ὅσα ἐκτέθηκαν στό κείμενό μου αὐτό έγιναν στην προσπάθεια ἐντοπίσεως τοῦ προβλήματος. Όπως ἔγραψα στην ἀρχή, σέβομαι τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί τήν Έκκλησία της Ρωσίας, καί θά ἤθελα νά βρεθῇ μία λύση στό σοβαρό αὐτό ζήτημα πού ἀπασχολεῖ τήν σύγχρονη Όρθόδοξη Έκκλησία μέσα στά πλαίσια της αὐτοκριτικής καί της ἐκκλησιαστικῆς ὑπευθυνότητος.

Δεκέμβριος 2021

